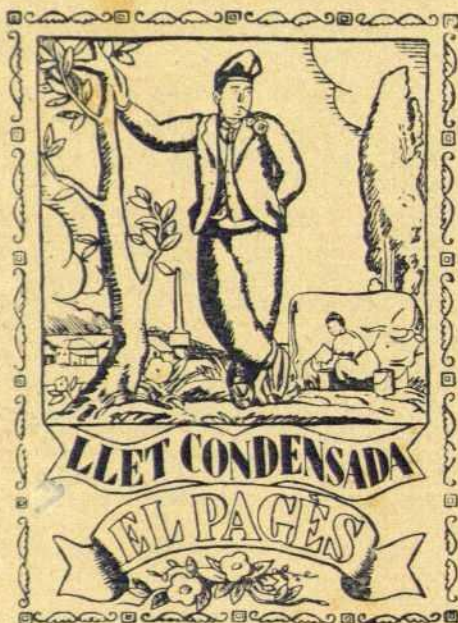

D·A·C·I·I·
D·A·L·L·À
MAGAZINE
CATALAN
MAIG
1924

**Es la
millor**

Proveu :
CAFÈ AMB LLET
condensada **EL PAGÈS**

Amb aquest
producte
d'exquisit
saborestal-
viareu fei-
na i diners

PIANOS PIANOLA-PIANOS

*Únics instruments
que poden os-
tentar la marca*
PIANOLA

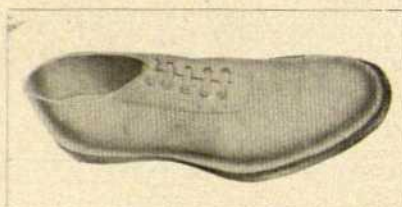
Central:
Passeig de Gràcia, 35

Sucursal:
Bonsuccés, número 5

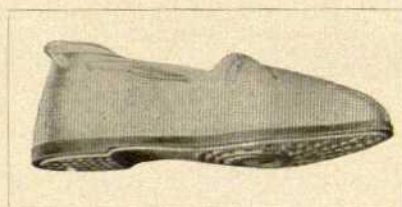
Barcelona

Manufectura General de Calçat amb sola de goma

Especialitat en sabatilles
panyo i espardenya
Pelotari. - Goies, Bor-
ceguins anglesos, etc.

Sabata anglesa de lona

Espardenya platja

Sabatilla panyo

EXPORTACIÓ

Telèfon 590 S. M.

Dos de Maig, 234-236. - Barcelona

CARLES TUTUSAUS

OPTIC - FABRICANT

BOQUERIA, 22 : RAURICH, 2 : BARCELONA

ESPEIALITATS

Ulleres per a auto : Montures
Conxa : Montures Gal-
alíthe : Montures xapades
d'or de 18 kilats : Cristalls
tòrics : Cristalls Felegich
Binocles per a teatre i camp
Baròmetres : Termòmetres
Estoigs : Lupes : Cadenes
Graduació gratis de la vista

Cortés Germans
BARCELONA

Bellesa de la faç
¡Joventut perpètua!

Cutis fresc, resplendent i se-
tinat; braços i escot eburnis, es
logren amb una aplicació de

Crema Peca-Cura

Productes Peca-Cura

Crema, Aigua Colònia, Sabó,
Massatge facial, Lloció pel
cabell, Aigua cutània, Polvos

DEPILATORIO BORRELL

Sens molèstia, treu el pèl
o pelussera i mata la rel
sens irritar el cutis

A. Borrell

Cassalt, 52 - Barcelona

i en totes les perfumeries

Es remet discretament per correu certificat, anticipant
4'50 ptes. en segells, etc. - Gran Premi, Creu i Medalla
Or, Exposicions Anvers i Roma 1923.

**MIREN QUE
HERMOSO!**

Así se crían los niños que to-
man leche condensada marca

LECHERA

DESELA A SU NIÑO,
SEÑORA, VERA QUE
GORDITO SE PONE

Asmàtics, Bronquí- fics, Tuberculosos

si voleu lliurar-vos de vostres
malalties feu sempre ús del

XAROP VIAN

compost amb extrets de diver-
ses plantes medicinals, les
quals tonifiquen els bronquis
i pulmons, fent desaparèixer
la irritabilitat i infecció, sens
causar perjudici a l'estómac.

Laboratori "El Siglo"

Carrer Sant Pau, 33 - Barcelona

BONBONS

FRY'S

Selectes assortits envasats en
elegants capsos

FÀBRICA DE
PRODUCTES CERÀMICS

Casimir Vicens

Rajoles i
artifices de
Construcció

Despatx:
C. Tallers, 72

Fàbrica:
C. Benavent,
pròxim a Tra-
vessera Sans

Telèfon 5090 A.

Barcelona

PARA DISOLVER
EL
ÁCIDO ÚRICO
NADA MEJOR
QUE LA
**PIPERAZINA
MIDY**

LOS QUE SUFREN DE ARTRITISMO, REUMATIS-
MO, GOTA, CÓLICOS NEFRÍTICOS, CUANDO LA
ORINA ESTA COLOREADA Y CARGADA DE ARE-
NILLA, NO DUEN EN HACER UNA CURA DE
PIPERAZINA MIDY, LA MEJOR Y LA MAS ECO-
NOMICA POR SER LA MAS ACTIVA

Vins fins de taula
Sant Quintí i Sta. Anna

Vins generosos i
espumosos

Especialitat en
Moscatell
Malvasia · Lacryma
Christi · Vermut Moya

Damaneu-los
en Colmados
i Ultramarins

BODEGUES, Salvador Moya
Avinguda d'Icària, 177 - Tel. 46 S. M.

Elevadors Casadevall

Per pressió d'aire comprimit

Demaneu detalls i
pressupostos als
únics importadors
de les làmpares

Stands núms.
7 i 3009 de la
Fira de
Mostres

LEMIC, S. R. - Muntaner, 1 - Tel. 5058 R.

SUMARI

Eleonora Duse, per C. S. — Santa Adorada, per Guillaume d'Apollinaire, trad. de Prous i Vila. — Lord Byron, per M. Capdevila. — Balls russos, per X. — Actualitats gràfiques. — Hue Stinnes: vida i mort d'un capità d'Indústria, per Martí Maldà. — El gran premi en les curses de cavalls, per J. Duch. — Benito Mussolini. — La llum del davant, per Luigi Pirandello, trad. de L. Bertrán. — Tres poemes en prosa, de Joana Ibarbourou, trad. de Gràcia Bassa de Llorenç. — Les lleïres de Nuri. — «Els Nibelungs», per G. — L'art d'ésser avl. — Una bella apo-teosi de la tracció animal.

Suplement artístic: Besllum matinal al port.

Coberta, per Emili Ferrer.

REDACCIÓ: FERLANDINA, núms. 7, 9 i 11

Preu: 1'25 pessetes

ELEONORA DUSE, en 1887

DIBUIX DE L'ALEMANY LENBUCH

ELEONORA DUSE

La Duse és morta. S'havia retirat de l'escena l'any 1910 i feia poc que hi havia tornat. Tenia els cabells blancs i, per una rara coqueteria, no acudí al fàcil recurs de tenyir-los.

Després d'una tanda de representacions a la seva terra, on tothom comprovà la persistència de les seves facultats d'excel·leixença, passà a Nord Amèrica, la Meca dels artistes. Un accident d'automòbil ha estat la causa de la seva mort.

En la seva agonia, la Duse va fer al seu metge dues recomanacions supremes: «No us demano que em salveu. Doneu-me forces només per que pugui embarcar-me i tornar a la pàtria. No vull, no vull morir lluny de la terra italiana.»

I després:

«Si tanmateix moro aquí, doctor, demano que mans italianes, flors italianes, precis italians voltin el meu darrer sopir».

D'aquests dos anhels, només el segon ha pogut ésser atès. El Govern italià ha pres al seu càrrec la repatriació de la il·lustre despulla.

Després de les fastuoses cerimònies que han precedit a Pittsburg i a Nova York l'embarcament de la Duse en el vapor italià «Duilio», i dels homenatges funeraris que li tributarà el seu poble quan arribi a Venècia, ¿què ens restarà del seu art?

Mil vegades ha estat comentada i planyuda la sort dels artistes dramàtics. L'escriptor deixa els seus escrits, el pintor les seves pintures, l'escultor els seus marbres i els seus bronzes. El comediant no deixa sinó un record, condemnat a morir una mica cada dia.

El cinema i el fonògraf no han aconseguit encara — ni és probable que ho aconseguixin mai d'una manera completa — endolcir els rigors d'aquesta destinació.

Val a dir, que si la glòria dels artistes de l'escena és breu, té, per contra, una intensitat incomparable. Entre l'ovació directa i aixordadora de la multitud i l'admiració silenciosa de les gèneres venidores, l'elecció no fóra unànime. Entre Sthendal, que en vida no conegué l'èxit, i la Duse, que visqué en una constant apoteosi, ¿quants esperits envejaran la Duse, què pocs envejaran Sthendal!

Altrament, encara que el record directe de les grans artistes de l'escena decaigui de pressa, hi ha alguna cosa que sobreviu a les generacions: el mite. Són poques les persones vivents avui que han sentit la veu de la Patti; no n'hi ha cap que hagi vist a la tràgica Rachel o a Talma, l'actor admirat de Napoleó... No obstant, llurs noms són pronunciats amb una immensa enyorança, que encara és un homenatge.

Entre el sens fi d'articles apareguts o exhumats amb ocasió del traspàs d'Eleonora Duse, cap ens sembla tan digne d'ésser transcrit com el que escrigué el gran crític francès Francisque Sarcey, tractant de definir el seu art extraordinari, aleshores que era en la plenitud.

«La reputació de la Duse — escrivia el pontífex de la crítica — és fundada en una admiració universal; vint-i-cinc anys d'èxit l'han consagrat. La persona de la il·lustre comedianta no excita menys admiració que el seu talent. El que sabem d'ella, dels seus sofriments, de les seves decepcions sentimentals (i si goso alludir-les és perquè el secret n'ha estat divulgat); la novella de la seva vida, que ofereix una vaga analogia amb la història de Jordi Sand i de Musset; l'eco de les seves *Tourneés* triomfals a través de l'Europa, a les quals segueixen llargs pe-

rfodes de recolliment en el seu «palazzino» de Venècia i de contemplació davant la mar; les informacions dels repòrters que la mostren inquieta, impressionable fins a l'excés i tan sensible que li és im-

res d'extraordinari, essent la música cosmopolita per essència i accessible als pobles més diversos; però el llenguatge té una difusió més limitada. Tanmateix tots els públics, àdhuc el francès fou fre-

Un dels darrers retrats d'Eleonora Duse

possible de treballar dos dies seguits, sots pena de morir sobre les taules d'esgotament i d'emoció; tot plegat, aquesta càrrega de soroll i de misteri, de glòria i de tristesa, la volta d'una manera d'aurèola. No sols és cèlebre, és llegendària.

Pertot on va, la multitud corre per sentir-la. Però aquesta fallera aviat cessaria si no fos fundada sobre mèrits més seriosos, més reals. No n'hi ha prou de vèncer, cal fixar la victòria. El públic, naturalment, capritxós, prest a trencar els seus ídols, resta fidel a Eleonora Duse i no es cansa d'aclamar-la. Si es tractés d'una cantant, el fenomen no tindria

turós de comprensió i de claredat, experimentant la reducció sobirana de la Duse.

De què és fet aquest encís? La Duse no és bonica, si hom pren el terme en la seva accepció banal. Trets vulgars, color oliosa i sense frescor, nas massa ample, front desmesurat. Ella no ignora pas les seves imperfeccions físiques i tothom coneix l'aguda frase que li és atribuïda:

—Quan surto a escena, diu, el meu primer èxit és de lletgesa.

Suposant que efectivament la primera visió de la tràgica sigui desfavorable, una segona impressió, durable i definitiva, l'esborra tot seguit. Aquell semblant dur en el repòs, es transfigura en l'acció i esdevé el mirall clar on els sentiments i les passions es reflecteixen. Una bellesa singular en surt, no la freda bellesa clàssica, sinó una bellesa càlida, vibrant, prenedora, en la què entra alguna cosa d'indefinible i d'enigmàtic com en alguns retrats de Leonardo de Vinci.

De primer antuvi són els ulls de la Duse els que us encisen. El seu esguard és un poema; és profund i malenconiós. Adhuc en el minuts de distensió i de lleugeresa rient, l'esguard de la Duse serva un vel dolorós. Ella només somriu. I com més pensívol és l'esguard, més jove és el somriure; l'esguard és de tardor, el somriure de primavera. En resulta un contrast d'una delícia infinita. En la part alta del rostre, el somni, el turment, les fatalitats de l'amor i de la mort; damunt els llavis, el desbordament de la felicitat de viure! I els ulls de la Duse ens adverteixen que les joies d'aquest món són fugitives, i la seva boca ens prevé que una mica d'embriaguesa endolceix, a estones, la dolor humana.

Si; com més hi penso, més segur estic de què el principal encant de l'artista resideix en aquesta antitesi, en l'oposició d'aquesta mitja rialla i aquestes llàgrimes que es confonen,—tals la pluja i el sol de les turbonades d'abril.—I això ens emociona, perquè remou les fibres més delicades de la nostra sensibilitat i perquè tots ens retrobem una mica en aquest conflicte, entre la il·lusió i la vida... No asseguro pas que els espectadors analitzin amb netedat el que jo ara tracto laboriosament de definir. Però n'experimenten l'efecte. I així com hi ha veus el sol timbre de les quals us causa una mena d'encantament, també hi ha rostres que amb llur sol aspecte desvetllen una atracció irresistible; el rostre d'Eleonora Duse és d'aquests.

És a la natura, doncs, a qui deu els seus

dons més preciosos. L'art s'hi afegeix... Sobre aquest punt us confesso la meua sorpresa. No conceixia l'artista. Les innumbrables pàgines que havia llegit sobre ella, em donaven una idea del seu talent, que no goso qualificar d'inexacte, però que no em sembla respondre enterament a la realitat.

Havia sentit lloar l'extrema simplicitat de la Duse, la seva mania d'artifici, el seu desdeny davant aquest conjunt de petites habilitats que constitueixen els *trucs* de l'ofici. Doncs bé: el seu art, tot i ésser admirable, no n'és totalment exempt.

No n'hi ha cap que sigui més savi ni més enginyós. La Duse és italiana. I sabeu prou que en tot italià hi ha un mímic. De més a més, ella és filla i néta de comedians; ha pujat a les taules a l'edat de deu anys per no moure-s'en. Té, doncs, una experiència professional consumada, unida a l'agudesca que té de la seva raça. Tot el que fa, bé quan parla bé quan escolta, és d'acord amb les necessitats escèniques i amb l'òptica teatral. Ni una equivocació, ni una nota falsa. A vegades, un excés d'habilitat.

No havent rebut les seves confidències, ignoro quin és el seu mètode de treball. Presumeixo que quan estudia un paper nou, l'estableix fortament, minuciosament, amb una extrema cura de la veritat i seguint d'aprop la naturalesa. El construeix dins el seu esperit, se n'amara, en fixa la silueta, n'anota els matisos. Eleonora Duse no es deixa guiar únicament per l'instint. Crec que no és improvisadora, o almenys que no ho és la mesura que creu la gent, i que el sorprenent realisme del seu art és el fruit d'un esforç atent i pacient, i que ella arriba a dissimular. És la vella fórmula de Voltaire. La perfecció d'escriure consisteix a compendre difícilment versos fàcils. La Duse arriba a la simplicitat per mitjans que no tenen res de simples... És la més segura de les actrius, la més fèrtil en recursos, la millor armada i (si el mot no tingués una accepció grollera que repugna al meu pensament) diria que és la més trapacera.

Però, alerta!... Hi ha en la Duse alguna cosa més que l'actriu; hi ha l'artista que l'eleva, l'ennobleix i la manté en el rang que l'ha col·locat l'admiració unànime. Al costat de la ciència tècnica que ha adquirit i de la qual es serveix amb una pasmosa virtuositat, aquesta dona singular posseeix un poder que no pertany sinó a l'*élite*: la facultat de viure els seus personatges alhora que els representa, d'experimentar les emocions, les passions que ells senten i d'oblidar-se ella mateixa, en encarnar-les. La febre de l'obra l'envaeix, se l'en duu en un huracà furiós i se us emporta amb ella; com ella, som palpitants, estremeits, trasbalsats. Això explica el fanatisme que ella provoca i la forma exaltada i devota del culte que li reten.»

* * *

Els qui no han arribat a temps de gaudir la sensació d'un art que així feia par-

lar els crítics estrangers que confessaven no entendre gairebé un mot d'italià, han de sentir per força una recança incurable. Més que més, nosaltres, els catalans, que amb un esforç mínim arribem a comprendre les companyies italianes, fins al punt de no perdre el sentit d'una frase ni el matís d'una paraula.

Zaconi, el gran actor, ho va declarar en la seva darrera estada:

—Les dues ciutats estrangeres on veritablement em sento comprès són Barcelona i Buenos Aires.

I encara la comprensió de Buenos Aires i de l'Argentina en general té una explicació en el gran nombre d'italians que hi viuen. No és un efecte d'afinitat, sinó d'identitat lingüística.

Després dels italians, som nosaltres els qui podem plorar la Duse amb un sentiment més directe i veritable.

C. S.

SANTA ADORADA

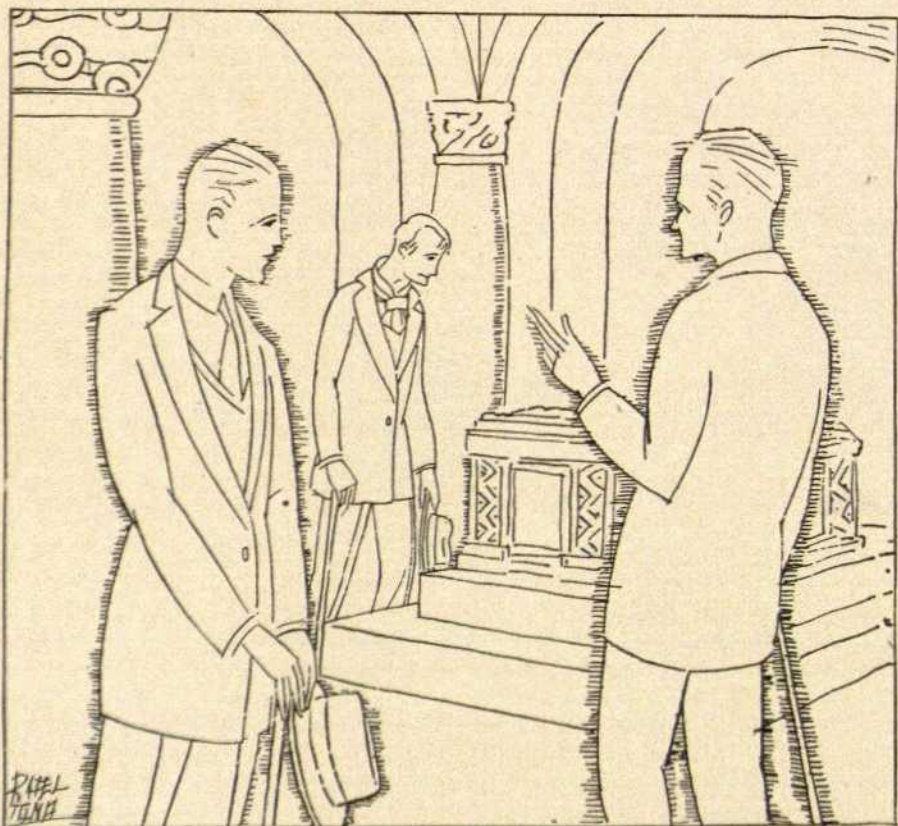
Per Guillaume Apollinaire

Un dia visitava la petita església de Szepeny, d'Hongria, quan el guia va mostrar-me una tomba molt venerada.

«Conté — va dir-me aquest — el cos de Santa Adorada. Fa prop de seixanta anys que fou trobada prop d'aquí la seva tomba. Sens dubte fou martiritzada als

primers temps del cristianisme, a l'època de la dominació romana, en la regió de Szepeny, on predicava l'evangeli el diaca Marcel, qui presencià la crucificació de Sant Pere.

»Santa Adorada es convertí a la veu del diaca, i, després del martiri, els sacerdots romans soterraren el cos de la benaurada. Hom suposa que Adorada no és

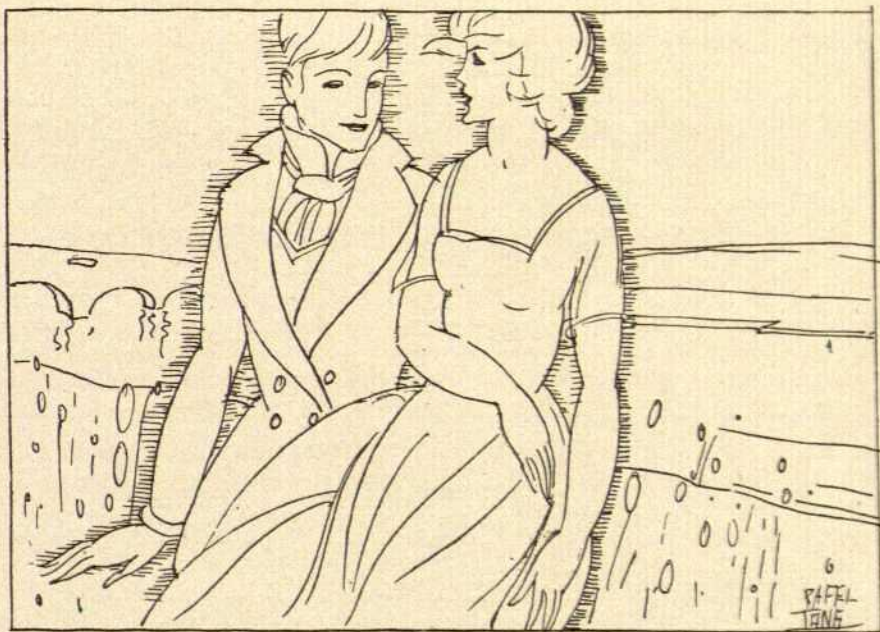
El qui l'havia exhalat el sospir era un vellet coquetament abillat... (Pàg. 333)

més que la traducció llatina d'un nom semblant al seu, car es creu que no ha rebut altre baptisme que el de sang. Un nom així no estimula de cap manera les idees del cristianisme; no obstant, la bona conservació del cos, que fou trobat intacte després de tants segles d'estar soterrat, mostrava a bastament que es tractava d'una de les elegides, qui, confosa entre la

Vaig sortir de l'església i el vellet va sortir darrera meu. Em vaig girar per veure novament la seva silueta elegant i antiga. I, en veure que ell va somriure'm, jo el vaig saludar.

— ¿Creieu, vos, senyor, ço que us ha dit el sagristà? — em preguntà amb un francès en el qual les r sonaven a l'hongaresa.

— Que us diré — vaig fer jo; — no tinc

I a Plsa fou on vaig trobar a la que de seguida va guanyar-me el meu cor. (Pàg. 334)

cort de les verges, cantava al paradís la glòria divina.

»I vet-ací que fa deu anys que Santa Adorada ha estat canonitzada a Roma.»

Jo escoltava distretament aquestes explicacions. Santa Adorada no m'interessava gaire, i ja anava a sortir de l'església, quan va cridar-me l'atenció un profund sospir que ressonà a prop meu. El qui l'havia exhalat era un vellet coquetament abillat que s'apoiava sobre un bastó de puny de corall, esguardant fixament el sepulcre de Santa Adorada.

cap opinió sobre aquestes qüestions religioses.

Ell reprengué:

— Vós només esteu de pas per aquí... Jo desitjo des de fa molt temps revelar la veritat de tot a algú. Us la contaré a vós, amb la condició que no n'heu de parlar a ningú en aquest país.

Això excità la meva curiositat i li vaig prometre complir el que em deia.

«—Doncs bé, senyor: Santa Adorada ha estat la meua promesa.»

Vaig recular pensant que me les havia

amb un boig. El meu astorament el féu somriure, mentre em deia amb una veu bon xic tremolosa:

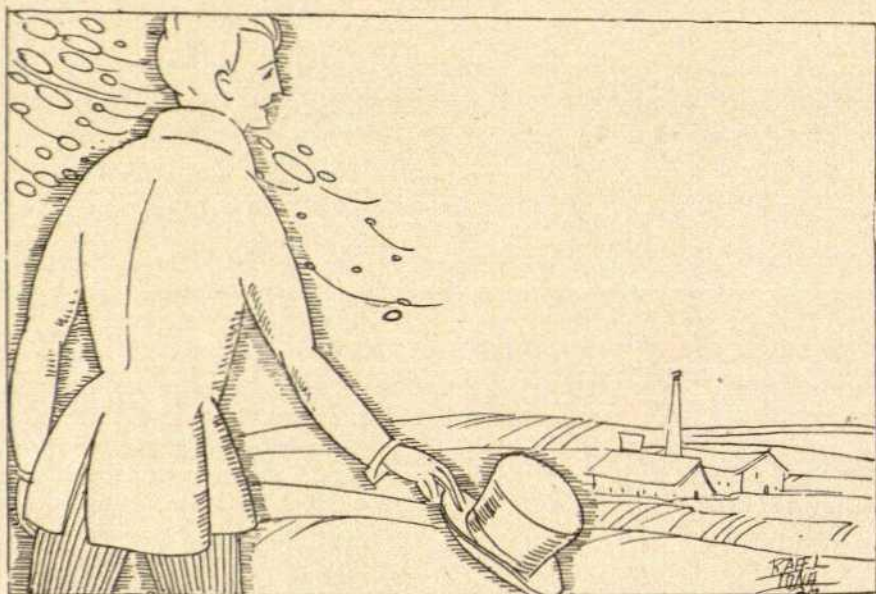
«—No sóc foll, senyor; us he dit la veritat. Santa Adorada ha estat la meva estimada. Mes, que dic! ¡Si ella hagués volgut l'hauria fet la meva esposa!...

»Tenia jo dinou anys quan la vaig conèixer. Ara en tinc més de vuitanta i no he estimat mai més a altra dona sinó a ella.

i casar-m'hi, quan un mati, en despertar-me, vaig trobar-la morta.»

El vell interrompé un instant el seu relat. Quan el va reprendre li tremolava la veu més que mai, i amb molt treball vaig poder entendre'l.

«—Vaig aconseguir amagar la mort de la meva estimada a la gent de l'hostal; però, per aconseguir-ho, vaig haver d'esmerçar

... vaig veure que havien aixecat una fàbrica al mateix lloc on jo havia enterrat el tresor... (Pàg. 334)

»Jo era fill d'un ric castell dels voltants de Szepeny. Estudiava llavors la Medicina i un treball excessiu m'havia decandit de tal manera, que els metges em van aconsellar repòs i viatges per canviar d'aires.

»Vaig anar a Itàlia. I a Pisa fou on vaig trobar a la que de seguida va guanyar-me el meu cor. Ella va seguir-me a Nàpols i a Roma. Fou un viatge en el qual l'amor embelli tots els llocs. Vàrem retornar fins a Gènova i jo pensava portar-la aquí, a Hongria, per presentar-la als meus pares

tota la meva astúcia, com si fos un malfactor. Quan hi penso, senyor, tremolo encara. Ningú va sospitar res i tots van creure que la meva estimada havia partit de bon mati.

»No us dic les hores paoroses passades al costat del cadàver que havia tancat dins un gros bagul. Breument vaig començar l'operació d'embalsamar-la i vaig ésser tan hàbil, que va passar impercebut de tothom. El bat-i-bull que produeix el nombre gran de personatges que hi ha a l'hostal, em donà una llibertat,

una impersonalitat tan gran, que em foren de molta utilitat en aquelles circumstàncies.

»De seguida comenci el viatge i amb ell les dificultats suscitées per la Duana i que, gràcies al cel, pogui franquejar sens destorb. És aquesta una història miraculosa, senyor... Quan havia retornat a casa meua havia esdevingut magre, pàl·lid, desconegut.

»Passant per Viena havia comprat a casa un antiquari un sarcòfag que pertanyia a no sé quina col·lecció cèlebre. A casa meua em deixaven fer el que jo volia sens que per res s'oposessin als meus desigs, i ningú es va assabentar de amb quins ni amb quants bagatges havia tornat d'Itàlia.

»Vaig gravar jo mateix la inscripció ADORADA, posí una creu sobre el sarcòfag i vaig tancar el cos de la meua estimada.

»Una nit, pres d'un veritable deliri, vaig transportar la meua amor a un camp proper i la vaig enterrar a un lloc on jo sol el sabés i on molts dies anava a pregar per ella.

»Transcorregué un any... Un dia vaig haver de partir a Budapest... I quin no fou el meu desesper quan en tornar, al cap de dos anys, vaig veure que havien aixecat una fàbrica al mateix lloc on jo havia enterrat el tresor que estimava més que la meua vida mateixa.

»Vaig esdevenir quasi foll, i ja pensava a suïcidar-me, quan al vespre el rector, havent vingut de visita, m'explicà com mentre examinaven el camp vei per a fer el pla de la fàbrica, hi havien trobat el

sarcòfag d'una màrtir cristiana de l'època romana, nomenada Adorada, i que havien transportat aquella caixa preciosa a la modesta església de la vila.

»De primer antuvi vaig ésser temptat de contar-li al rector el seu engany. Però em vaig retenir pensant que dins l'església podria veure sempre que volgués el meu tresor.

»El meu amor em deia que la meua estimada era digna dels honors devots que li rendien. I encara avui la'n crec digne, degut a la seva gran bellesa, a la seva gràcia, i a l'amor profund que la degué fer morir. Demés, era bona, dolça i piadosa i si no hagués mort l'hauria fet la meua muller.

»Vaig seguir els esdeveniments i el meu amor es convertí en devoció.

»La que jo havia estimat tan, fou declarada venerable. De seguida la van beatificar, i cinquanta anys després d'haver trobat el seu cos, fou canonitzada. Jo mateix vaig anar a Roma per assistir a la cerimònia, que és el més gran espectacle que he pogut presenciar.

»Amb aquesta canonització la meua estimada va anar al cel. Jo em sento benaurat com un àngel del Paradís i sovint me'n vinc aquí, ple de la felicitat, més sublim i més rara que hi ha en el món, a pregar davant l'altar de Santa Adorada.»

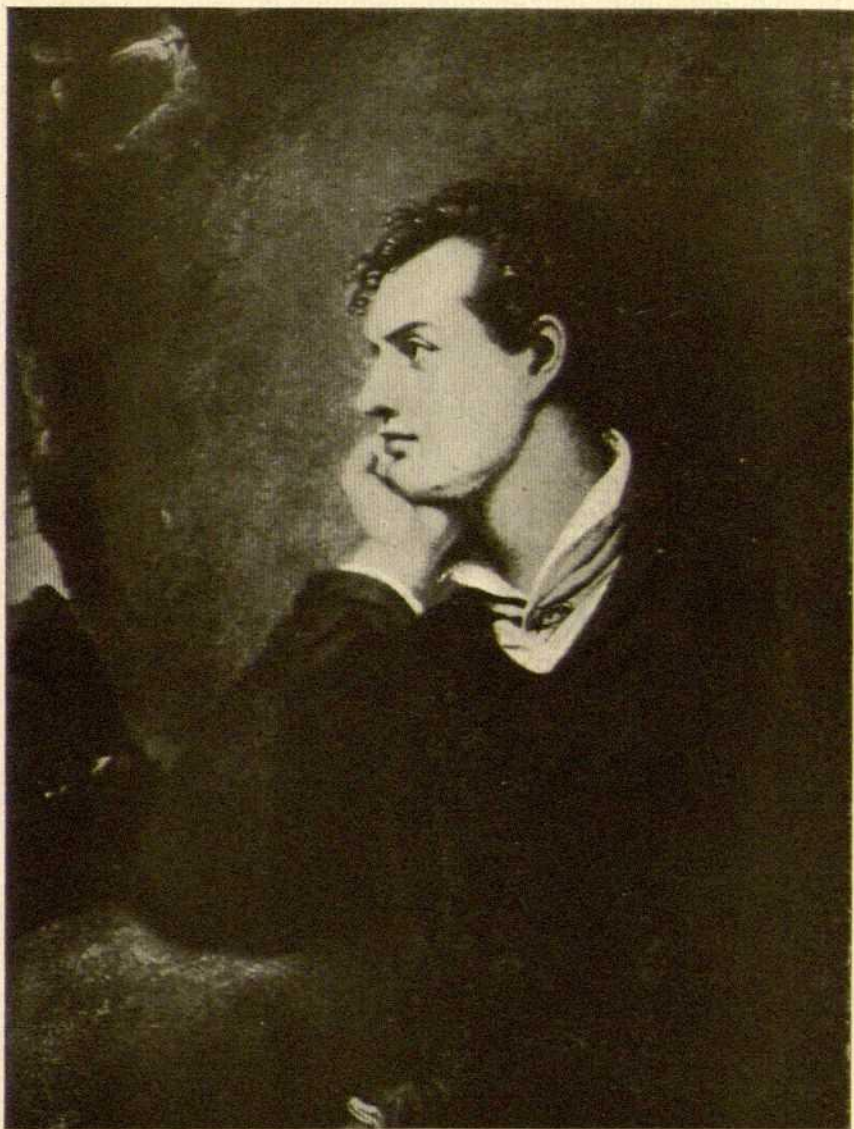
Amb les llàgrimes als ulls el vellet, coquetament abillat, es va allunyar colpejant el sòl amb el seu bastó de puny de corall, tot repetint: —«Santa Adorada!... Santa Adorada!...»

PROUS I VILA, *Trad.*

Jeanne Provost

Aquesta eminent actriu francesa ha actuat al Teatre Català Romea al cap-d'avant d'una companyia notablement homogènia, en la què destacaven M. Maulnoy, actor ple d'experiència i de finor, i M. Lagrenée, actor ple de foc i d'assegurança. Van representar tres obres, cap d'elles arravatadora, però totes tres enginyoses i entretingudes. Mme. Provost, fins ara desconeguda del nostre públic, produí una impressió excel·lent. D'una elegància sense falliments, amb una veu una mica plena però agradable, sabé conquistar tots els sufragis per la força i distinció del seu estil. El nostre públic, que d'un temps ençà mostra una decidida predilecció per les companyies franceses i italianes sobre totes les altres que ens visiten, s'adonà, o més ben dit, pressentí la vàlua de Mme. Provost i dels seus acompanyants, omplint el teatre des del primer dia.

RETRAT DE BYRON

pintat per W. Westall

Lord Byron = i Venècia =

La crisi del geni

El geni viu moments transcendents en que és decidit i orientat, potser definitivament, el curs de sa vida i, per tant, la modalitat de sa producció.

La lluita que sosté contra tot el que el volta — persones i ambient — i, a vegades, ensems, contra el propi concepte de les coses que no s'avé amb els impulsos de la pròpia voluntat, s'agreuja, fins al paroxisme, determinant la derrota de l'obstinat lluitador.

És el tribut de la flaqueza humana al qual no arriben a substreure's ni les individualitats més selectes a les quals la natura augmenta l'esquitx de divinitat que ens mou i calenta.

Gairebé en tots aquests casos de derrota definitiva, el geni rep una noció clara de l'esdeveniment i es resigna a l'irremeiable amb l'humil acceptació del destí que posa un esmalt de virtut al defalliment.

Saulus, pel camí de Damasc, acluca els ulls que ja no li serveixen, guaita cor endins i accepta la nova fe, imposada violentament segons li demanava sa naturalesa d'home d'acció.

Abelard renúncia a l'amor d'Eloïsa per l'amor de la veritat, en la recerca de la qual ha de sentir aquella voluptuositat de l'aridesa i de l'impossible, molt més forta i persistent que les dolceses i manyagueries de la dona ideal que dolcifica el món amb la mel de l'amor perfecte i desinteressat.

Salomó, esgotada fins la voluptuositat del saber, en el fons de la qual hi troba també la vanitat de totes les coses, com el qui ha arribat al cim inaccessible de la muntanya, es deixa relliscar per la pendent i s'entrega a l'encís de les coses que passen ràpides i frívols, obstinant-se en fugir de la veritat

que el pertorba amb ses febrades.

Però, a vegades, el geni derrotat per l'ambient i la col·lectivitat, no s'esmena ni es resigna, sinó que es redreça contra tot i contra tots, estrevant damunt de si mateix, com en suprema

apel·lació, als propis instints divinitzats, per a llençar al món l'espectacle de la seva rebeldia i la burla del seu menyspreu.

El cas de Byron

El gran poeta anglès Lord Byron conegué dues vegades aquesta derrota en sa lluita contra l'ambient i la col·lectivitat, però sofrí el fracàs sense cedir ni allisonar-se, i es constituí en personificació, potser la més alta i més artística, del gest satànic del geni qui no es convenç ni es doblega.

Com és natural, Lord Byron sofrí aquestes derrotes en casos referents a l'aspecte més característic de la seva personalitat, el desordre amorós, car tot i tenint-se pel més gran poeta del temps, consagrant-se obstinadament a la producció literària i no perdonant cap ocasió per a estendre sa nomenada immensa — a més de que per damunt de sa glòria de príncep dels poetes ell posava les prerrogatives de sa enlairada posició social com a descendent d'un dels guerrers companys de Guillem de Normandia en la conquesta d'Anglaterra, — tot ho utilitza i coordina cap a l'èxit de les seves aventures amoroses.

Per això no és estrany llegir sa confessió de que no li interessava gaire sa producció literària en si mateixa, sinó com a mitjà per a descarregar son esperit i guanyar anomenada per adquirir poderiu, ordenant-ho tot, després, a la seva diversió.

Jordi Noel Gordon Byron va néixer el 22 de gener de 1788, a Doves, d'una família en la qual abundaven els individus de relleu per llurs qualitats bones o dolentes.

Per la línia materna descendia de Jacobus I, rei d'Escòcia, i, per la paterna, d'un dels conqueridors normands. Son pare, capità de la Guàrdia Reial, era home pròdig, violent i vi-ciós; es separà de la seva dona després d'haver-li fet malbé gairebé tot el dot, anant a

morir a Valenciennes (França) en 1791. Sa mare, capriciosa, violent i irascible, es retirà amb el nen a Aberdeen, per a educar-lo amb la renda de 133 lliures que els quedava.

Als 10 anys Jordi heretà, per mort d'un oncle, la dignitat de par d'Anglaterra i una gran fortuna, traslladant-se amb la seva mare a l'abadia de Newstead, prop de Nottingham, residència antiga de la família, per a seguir sa educació desigual i indecisa, segons el mutable humor de la seva mare.

Donant mostres de precocitat i exaltament, s'enamorà als nou anys de Maria Duff, i, després, de Marguerida Parker, entregant-se a la misantropia de l'amor no corres-

post. Als 15 s'enamorà de Maria Chaworth, el pare de la qual havia mort en duel amb l'oncle de Byron. La bella escocesa es burlà del noi dos anys més jove que ella i de la coixera que l'afligia. Lord Byron no tenia llavors aquella apolínea formosura que, més tard, havia d'admirar tothom, sinó que era un xicot obès i desgarnat.

Ofès de les burles i adolorit pel casament de la noia, a la qual, amb el temps, havia d'immortalitzar amb l'escena del comiat de la poesia *El Somni*, Byron, en 1805, ingressà a la Universitat de Cambridge, escandalitzant amb disbauxes ben impròpies d'un adolescent.

En 1807 publicà *Hores d'oci*, i no conforme amb la crítica despectiva de l'*Edinburgh Review*, en 1809 publicà la sàtira *Poetes anglesos i crítics escocesos*, que cridà molt l'atenció.

Aquell mateix any, esdevingut major d'edat, prengué seient a l'Alta Cambra i viatjà per Portugal, Andalusia, Malta, Albània, Grècia, Asia Menor, Constantinoble, deixant un rastre de gran senyor, llibertí i genial.

De tornada a Anglaterra, en 1811 publicà

els dos primers cants del *Pelegrinatge de Childe Harold*, amb tant d'èxit, que esdevingué l'idol de la joventut lletra ferida.

Sa glòria augmentà amb la publicació de *La casada d'Abydos* (1813), *El Corsari*, *Lara* (1814), *El setge de Corint* (1815) i l'*Oda a Napoleó Bonaparte*, escrita després de l'abdicació.

El monestir de Sant Llàtzer, de monjos armenis, on Byron anava alguna temporada de l'any per aprendre l'armeni. Els monjos conserven pietosament els objectes que allí usà el poeta.

Mentre creixia la glòria literària, creixien els escàndols de la seva vida desenfadada, que era un continu exemple de tots els llibertinatges exposat al cim de l'estructura social anglesa.

El 2 de gener de 1815 es casà amb Anna Isabel Milbanke, filla d'un baronet del comtat de Durham, més que

per altra cosa, per veure de posar mida a les disbauxes que no el deixaven escriure prou.

La diferència substancial dels dos esposos havia de dur-los a una topada violenta. Lady Byron era la personificació del convencionalisme social anglès, del puritanisme religiós i de les cerimònies de l'etiqueta; Lord Byron, saturat d'hel·lenisme i enlluernat pel sol meridional, era el tipus del gran senyor despreocupat pels destins de la seva pàtria d'origen, indiferent per als problemes de l'enllà de la mort, i cínic menyspreador de les regles de conducta molestes a la comoditat; llur vida havia d'ésser una baralla continua.

El naixement de llur filla Ada Augusta, el 10 de desembre d'aquell mateix any, no va reconciliar-los i es vegeren obligats a separar-se de comú acord.

La lluita amb l'ambient

L'anomenada del poeta i la seva alta posició social atragueren les mirades de tothom vers l'escàndol de la separació i el cínic llibertinatge amb què procedia Lord Byron, contrastant amb l'austera virtut puritana de

la seva dona, formant-se una atmosfera densíssima contra l'agosarat conculcador de tots els convencionalismes que vesteixen l'ànima de l'imperi britànic.

Els crítics literaris, sempre poc inclinats a reconèixer els grans mèrits que la veu general cantava de les obres de Byron, prova del

del seu matrimoni, mai féu al·lusió a aquests remors i, paral·lelament a l'odi inexorable que professà al seu marit; sempre mantingué bona amistat amb Augusta, la qual, al llarg del temps i malgrat sos exaltaments i excentricitats, li correspongué amb un gran afecte i una gran veneració (1).

El pati del Monestir, amb els xiprers que hom diu que hi plantà Lord Byron.

molt que els coïa la sàtira de 1809, intensificaren llurs censure, atacant sense pietat les produccions del poeta del dia i home de la nit.

Per aquell temps, com si encara no hi hagués prou escàndol, començaren a córrer de boca en boca, malgrat no arribar a sortir en cap imprès, els remors que més tard, condensant-se, han constituït el que podríem anomenar «el misteri de Lord Byron»: ses relacions amb la seva germanastra Augusta, excèntrica i despreocupada com ell. Lady Byron, en el procés que seguí per a obtenir la dissolució

Lord Byron ha explicat posteriorment en una lletra l'estat de la seva ànima davant de la tempesta que el perseguí després de la seva separació d'Anna Isabel.

«Tots els vicis, sense excloure els més monstruosos, em foren atribuïts. El meu nom il·lustre des de que mos avantpassats ajudaren a Guillem Normand a aconseguir el regne, fou deshonorat. Llavors vaig compen-

(1) Lady Byron anà a viure amb sos pares a Kirkby Mallory, dedicant-se a les obres de beneficència fins que morí el 16 de maig de 1860.

dre que, si el que es mormolava o insinuava era cert, jo era indigne d'Anglaterra; però, essent fals, Anglaterra era indigna de mi. En conseqüència, vaig retirar-me».

Així, el lord poeta, ensems que es confessava impotent per a seguir sa lluita dins d'Anglaterra contra l'estructura i el convencionalisme de la societat anglesa, especialment de l'aristocràcia, que havia format unànimement el quadre contra sos atacs i sos desvergonyiments, adoptà l'actitud del recalitrant, començant amb frenesí, que, en un home tan privilegiat com ell, era veritablement *satànic*, un duel a mort amb la modalitat exterior de la vida anglesa.

D'acord amb son caràcter i la seva actitud, es proposà intensificar els motius d'escàndol i provocació que li havien reportat la condemna i el buit en la seva pàtria, prenent-los com una manifestació adequada al seu satanisme, i esperonat, a més, pel desig de mortificar a la seva dona, el criteri i fins la persona de la qual mai li fou indiferent.

La projecció de Venècia

Posat a escollir un lloc de residència per a viure a son albir i fent arribar a Anglaterra el ressò de sos escàndols i excentricitats, forçosament hagué de girar la vista cap a Venècia, el jardí ombrejat on podria lliurar-se a la vida desfrenada.

Felip de Commines, Montesquieu, Montaigne, Bernis, Voltaire, el President de Brosses i tants altres viatgers, ambaixadors i escriptors li havien fet una anomenada de pàtria dels plaers que cap altra ciutat podria disputar-li.

Per això Byron pogué dir (1) més tard que el pensament de Venècia l'havia impressionat des de la infantesa.

El 25 d'abril de 1816 el poeta execrat sorti

(1) Cant IV de *Childe Harold*.

d'Anglaterra, cap a Bèlgica, que travessà per dirigir-se a Suïssa després de remuntar el Rin.

A Ginebra trobà a Shelley, el qual tota sa curta vida admirà i estimà a Byron, sense recordar-se de que ell també era un gran poeta i sense suposar que, temps a venir, molts el tindrien per artista millor que el seu ídol.

De les passejades dels dos poetes pessimistes pel llac de Ginebra, va nàixer el ter-

cer cant de *Childe Harold*, i de les relacions de Byron amb Clara Clairmond (1), la fantàstica i decidida voliana enamorada més del poeta que de l'home, nasqué Alegria, la criatura immortalitzada pels versos de Shelley, qui la crià algun temps entre els seus fills.

En 1816 Byron entrà a Itàlia, es detingué unes setmanes a Milà, on féu amistat amb Sthendal, el qual parlava enlluernat de la glòria que irradiava el jove Lord poeta, i arribà a

Venècia el 10 de novembre; començant de seguida sa cursa fol·la per tots els camins de l'escàndol.

Devingut l'amant de Mariana Segati, la seva dispesera del barri de l'Spezieria, no perdonà cap mitjà per a envilir-se.

Sobtadament senti el dolor per un cantó que creia insensible, car s'assabentà que la seva dona tenia la intenció d'emportar-se al Continent llur filla Ada, i que aquesta estava col·locada sota la tutela de la Cancelleria.

La seva contrarietat fou tan forta, que es crigué a la seva dona una carta desconcertant, recordant-li que l'home que havia estat sacrificat als prejudicis de la família d'ella, era el que en altre temps havia estimat. Li diu que no cregui que ha obrat per venjança, car ell no es prou humil per a mostrar-se venjatiu (aquesta bella frase la repetí en *La La-*

(1) No era germana de la dona de Shelley, com han cregut alguns. La mare de Clara s'havia casat amb el pare de Maria Godwin i les dues noies havien crescut unides per un afecte de germanes.

El gran poeta anglès Shelley, amic i admirador de Byron, al qual aquest consultava tots sos afers, company de Byron en molts viatges i en les curses a cavall per l'illa del Lido.

mentació del Tasso), però que el temps i Nè-mesis faran el que ell no fa...

Llavors s'agreuja sa malenconia i s'adonà de l'estat de Venècia, trobant un consol a ses penes en les sensacions de la ciutat, «l'alegria trista de ses gòndoles, el silenci de sos canals, la decadència d'aquesta ciutat tan brillant en altre temps».

Si Byron només hagués estat un contem- platiu, hauria rebut prou consolació en l'es- pectacle de Venècia, començant el seu Calvari de reina destronada i subjecta a dominació.

La mort de Venècia

El començament de la decadència d'una ciutat ofereix un espectacle inefable als ulls de l'home sensible que sap mirar-la amb l'afi- nació que donen, quan van de tronc, la curiositat pel misteri de les coses i el dolor d'una vida mancada o decebuda.

És la sorpresa dels primers cabells blancs en una dona enjogassada, el dolor de les pri- meres arrugues en un front que no vol pensar, el desengany del cor adonant-se de que ha perdut l'amor i l'esperança i l'impuls de viure.

De seguida comencen l'agitació del des- concert, les ferides del fracàs, les rellicades cap al buit... La ciutat, sense els ressorts de la seva antiga vida dinàmica, es deixa caure aturada al marge del seu camí.

Com una processó de burles, arriben els representants de les misèries i les humili- acions de l'endemà, que serà llarg, llarg... i, conjuntament, sorgeixen les memòries dels treballs fets, dels triomfs aconseguits, dels plaers disfrutats...

I llavors es sent el *major dolor* que descri- gué el Dant: «el recordar-se del temps feliç en la misèria».

Venècia no havia estat pas una ciutat qual- sevol que, formant part d'un estat o junyida a un imperi, té la sort de florir en civilització, art i riquesa. Venècia era la ciutat única, la Reina Sereníssima que havia escampat sos fills per l'Adriàtic i el Mediterrani, per les planures d'Itàlia i per les muntanyes d'Orient, pels ports coneguts i per les terres de llegend- a, per a que tornessin carregats amb totes les riqueses, totes les gosadies i totes les glòries.

Mentrestant darrera el laberinte infranque- able d'illes i canals, al mig de les llacunes

d'ensomni, anava formant-se el més bell em- pori de civilització, d'art i de luxe, obert al sol de Déu i als vents de tot el món, sense muralles ombrivols, ni castells senyorials ni torres de «condotieros».

Allí, com un oli escorredís o com un fluid magnètic, s'infiltraven per tot arreu i plana- ven per damunt de tot, el gust del plaer, la cobejança de la glòria, el goig de viure.

I la vida enlloc havia d'ésser tan digna d'ésser viscuda i enlloc havia de trobar un recó tan propici per a estendre i oferir ses dolçors als homes, els quals, adorant-la i es- timant-la, sabrien sacrificar-la amb cor lleu- ger, sense temença de la mort.

La ciutat, durant sos 14 segles — potser, la més llarga eclosió imperial de la Història — reeixí de tot i mai senti el pes de l'espasa de Brenus en la balança de l'invasor.

Si, alguna vegada, un enemic ardit com la República de Gènova, en un moment d'em- penta i gosadia, fa arribar ses naus fins a Chioggia, estenent al vent de les llacunes el penó d'un Doria arriscat, no triga Venècia a trobar l'almirall competent (1) encara que l'hagi de treure de la presó per a enardir als sitiats, bloquejar als bloquejadors i obligar- los a retre's.

Si, alguna vegada, Europa turmentada pel militarisme de castell roquer, sacrificada a les monarquies de dret diví, empobrida per les guerres dinàstiques i les aventures sense solta, pacta la Lliga de Cambray per anorrear aquella República d'aristòcrates mercaders, d'organitzacions electives i de gestes sempre encaminades a l'enriquiment del comú, entra en joc la diplomàcia, aquella diplomàcia ve- neciana, d'homes tan cultes, fastuosos i ar- tistes que no perden la serenitat en la lluita contra les forces reunides del Pontificat, Ale- manya, França, Espanya i Nàpols, desperten l'ambició particularista i provoquen la discòr- dia general dels seus enemics, salvant la seva pàtria, que surt, de la prova decisiva, amb major prestigi i més forces.

Venècia tenia una ànima col·lectiva ben trempada que movia tota la República i a la

(1) Víctor Pizani, gran Almirall, fou derrotat en 1379 pels genovesos manats per Lluçà Doria, essent castigat en tornar a Venècia, amb l'empresonament. Bloquejada la ciutat pels vencedors, el poble reclamà l'alliberament de Pizani, el qual obtingué sa gran victòria de Chioggia en 1380.

qual obeeia tothom cegament i sense vacil·lació, des del Dux al darrer forçat — que allí a voltes era ben voluntari — que remava en les galeres que a milers sortien de l'Arsenal (1): el patriotisme que adoptava sempre la forma radical de l'idolatria per la ciutat, les seves institucions, les seves factories i la seva glòria.

A més, tenia el culte de la raó d'Estat.

El culte de la raó d'Estat fou l'enquadratura de ferre que encarrilà totes les energies i les esperonà fins a tots els sacrificis (2). Per això, durant tant de temps en que Itàlia s'esmicolava en regnats, principats i senyories intervinguts per l'estranger, la República de Venècia seguia fortament establerta, saviament estructurada, prudentment conduïda, magníficament decorada, fabulosament enriquida, naturalment orgullosa en sa llibertat, en sos privilegis i en son imperialisme.

La ciutat s'omplia de palaus, esglésies i confraries en els quals les obres dels artistes meravellosos de l'escola veneciana posaven la gràcia de llurs delicadeses i refinaments damunt la força i la solidesa que no havien de gastar les aigües.

L'afiamament del segle XVIII

Però tot acaba en el món, i l'esplendor de Venècia havia de finir com totes les coses humanes. Mes abans havia de donar son darrer esclat, posant-hi tota la seva ànima de dona bella i voluptuosa: la florida del segle XVIII, el darrer de la seva vida de república.

Durant el segle XVIII, com una llàntia que va a morir s'afirma, recordant la llum que ha donat i l'oli que ha consumit, Venècia s'afirma en sa exaltació sensual i s'entregà amb bogeria al culte del plaer.

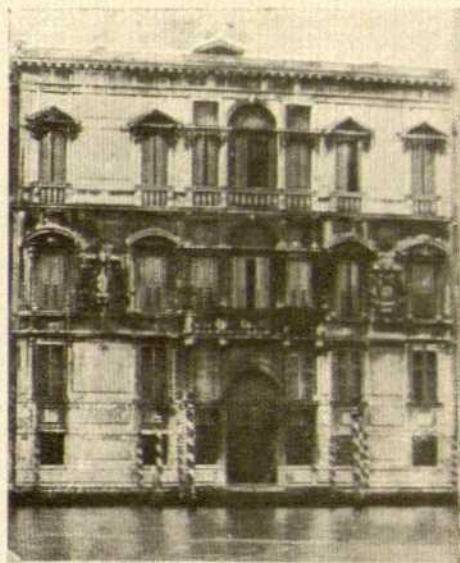
La frase de Tallegrand referent a la vida de París i Verselles. «Els qui no han viscut abans de la revolució no han conegut el goig

(1) Venècia arribà a tenir 3,000 galeres, amb 33,000 homes de mar i 15,000 obrers a l'Arsenal.

(2) Com a cas típic de fe en l'Estat, només cal esmentar l'actitud del Dux Francesc Foscari, la víctima de la perfídia del senador Loredano. Després d'ésser timentat el fill innocent del propi Dux, fou condemnat a desterrament. En acomiadar-se de son pare li digué: «Senyor, intercediu per mi», i el vell Dux, que sabia que el fill era perseguit per odi a ell mateix, li sapigué respondre: «Jacobus, acata les ordres de la pàtria i no et preocupis de res més.» A aquesta tragèdia i les que se guiren es refereix l'obra de Byron «Els dos Foscari.»

de viure,» és perfectament aplicable a Venècia.

Per les Memòries del Casanova es vessen les orgies de Venècia, i al llarg de sa vida tan platxerosa, per tot arreu d'Europa plana l'enyorança dels dies venecians; els sonets de Caterina Dolfin-Tron i, sintèticament, sa dita «la meua ànima es als meus llavis» són un

El palau de Mocenigo, del Gran Canal de Venècia, en el que Lord Byron residí.

cant a la vida opulent i tumultuosa, les meticolositats pictòriques de la Rosalba Carriera i les grandiositats del Tièpolo immortalitzen la faç de la República morent, artística i sensualitzada; dels carrers i places de Venècia surten escampant-se per Europa els aventurers—Casanova és el més genial, però no l'únic de vida interessant i malaguanyada—escampant els vicis i les despreocupacions apreses en llur pàtria; i, en fi, a darrera hora, els noms dels Tièpolo Gorri, Longhi, Guardi, Canaletto, Belloto, Galuppi, Casanova, Buranello, da Ponte, Granellèsch i tants altres artistes, escriptors i aventurers, formen una plèiade ben caracteritzada per la lleugeresa, frevolitat, sensualisme i despreocupació, triomfants a Venècia.

Si ja en el segle XVI els decrets sumptuaris havien resultat impotents per a reprimir el luxe, signe exterior de la sensualitat i el

sibaritisme,—molt abans ja sobreix dels quadres tan venecians dels Bellini—quan l'esforç, el sacrifici i el braó dels venecians havien de correspondre a la força, la rudeza i la fosquedat generals, comteu el què serien en un segle com el XVIII, quan l'art i la bona vida, agombolats a Venècia, coincidien amb la despreocupació, la ironia i l'affluixament d'un món en liquidació.

Venècia tingué un segell especial ben sobresortint com a ciutat divertida i frèvola, no sols en sos carnavals llarguissims (1) sinó tot l'any en què la riquesa, la floració de l'art, l'affluència de mercaders, les vacances de mariners i soldats, vinguts de les colònies de la República, i tants altres elements de vida fàcil, havien determinat, més que enlloc, la cobejança del plaer, el goig de viure, la despreocupació de les apariències, el desenfrenament de les passions i el culte de la diversió.

Durant la revolució francesa i guerres immediates, Venècia seguia sa política tradicional de neutralitat benèvola, sense volguer-se amoinar ni posar-se en cap perill, però ja no tenia virior en l'ànima ni salut al cos.

Les guerres de Napoleó esfonsaren el cadafal, buit i decoratiu que era ço que havia esdevingut la República de Venècia.

Però les guerres no fan esmenar a ningú dels vicis que les han determinades i, sovint, porten a vencedors i vençuts a l'empedreïment en els excessos i defectes d'abans de la guerra, que els abocaren a la lluita i la catàstrofe (2).

Després de la caiguda de Napoleó, Venècia, que amb tanta inconsciència se li havia lliurat, es resigna amb cor lleuger a un nou domini, el de l'Àustria, consolidat en 1815.

En 1797 havien entrat a Venècia, amb barques facilitades per l'inconsciència de la mateixa República tan mal menada, els 3231 sol-

datos del general Baraguey d'Hilliers, els quals, protegits i empenyuts per la suggestió magnètica de Napoleó, duen a terme en una nit, i sense perill, el que, en altre temps, no havien pogut ni començar els més potents estats d'Europa concertats per la Lliga de Cambray.

Ara, al cap de 18 anys, el Congrés de Viena transforma en una miserable capital de província d'Àustria, sense indústria i sense camps de cultiu, la metròpoli que havia conquerit tantes contrades i havia dominat el mar traient profit abundant de totes les ocasions.

La lluita en el buit

Byron, en 1816, era massa jove i havia estat massa afortunat en totes ses empreses per a devenir tan aviat un pur contemplatiu. Li mancava l'amor i li mancava la resignació, la cristiana resignació en el fracàs inevitable de la vida humana, en la derrota amb què acaba la lluita entre les aspiracions cordials i les nocions del cervell contra la fatalitat de les coses i la indestructible xarxa entrebanadora que els homes constituïm per a cada un de nosaltres mateixos.

Es trobava, llavors, encara en una etapa d'ascensió per la muntanya del Romanticisme i era tot ell romàntic, es a dir, home d'acció, de protesta i de renovació. Més tard, tot i seguint essent el campió del Romanticisme, ja sentirà en son cor alguns instants d'aquietament, i es deixarà relliscar sense resistència en el bressoleig de la contemplació, suau, sense fi, i sense allunyament... com les aigües dels canals de Venècia, que no paren mai son moviment suauíssim, sense anar enlloc i semblant sempre les mateixes.

Així, en rebre la ferida d'amor propi de la prepotència de l'ambient i els lligams de la família, es regirà com una bèstia fera en sa gàbia i sense humiliar-se, cercà un paliatiu a sa pena i un derivatiu a sa força impotent.

Seguint sa lluita, sense renunciaments i sense vacil·lacions, comprenent que el treball és l'únic divertiment d'un cervell obsessiu i l'únic aquietament d'un cor tempestuós, amb esperit dreturer es llençà a un objectiu difícil i immediat.

Hi havia a l'illa de Sant Llàtzer, un xic allunyada cap al cantó sud de Venècia, un

(1) Arribà a durar 6 mesos de l'any: del primer diumenge d'octubre a Nadal, dels Reis a la Quaresma; dues setmanes, després de l'Ascensió, tornant a començar el dia del Patró Sant Marc, a més de repetir-se uns dies a cada elecció de Dux, de Procurador i amb altres pretextos.

(2) En nostres dies hem vist la guerra més tremenda que ha afligit a l'Humanitat compaginar les morts innumerables i les destruccions irremediabls amb la inconscient despreocupació i la criminal lleugeresa que cristallitzaven amb el triomf de l'ambient de cabaret i music-hall; i, així que la guerra ha acabat —i no ha acabat pas del tot— ha estat sadollada fins a l'embriagament la set de tenir i fruit que dona caràcter a la vida moderna.

monestir de monjos armenis de la Congregació mequitarista, fundat en 1717 i convertit en centre intel·lectual, religiós i polític de la raça, que en les lluites seculars per sa independència, trobà a Venècia un lloc de pau, on educar els seus sacerdots, imprimir sos llibres i mantenir el foc sagrat de la vida nacional.

Byron cada tarda se n'anava a aquest convent, a estudiar l'armeni i conuiu amb els frares.

Avui encara els successors d'aquells frares que en 1816 ensenyaren la llengua llur al poeta de glòria més sorollosa, conserven a la biblioteca la taula en què estudiava, les plomes amb què escrivia, la finestra des de la qual guaitava al jardinet conventual i a la llacuna morta en l'accés de malinconia i de cansanci.

Byron posà molta afició a aquest convent i hom diu que plantà els xiprers del claustre i unes oliveres del costat de l'edifici; per son cantó, els frares armenis han servat una gran veneració pel poeta, especialment després de la seva gloriosa mort, per l'alliberament d'una altra terra dissortada, també com la llur, subjecta a Turquia (1).

A la nit anava al teatre i aviat copsà l'encís de les comèdies venecianes i el tracte de la tertúlia de la comtessa Isabel Albrizzi;—la Mme. de Staël, de Venècia, segons el mateix Byron—formada per homes com Alfieri, Casanova, Hugo Foscolo i Pindemonte. En aquesta tertúlia féu la coneixença del savi grec Mustoxidi, el qual amb l'ardor del seu entusiasme patriòtic, li féu pendre interès en la causa de l'alliberament de Grècia.

Una malaltia de feb.es, conseqüència de ses disbauxes, l'obligà a no sortir de casa i ell aprofità el temps per acabar son poema dramàtic *Manfred*, en que deixa veure indicis de preocupacions i inquietuds, malgrat sa afectació d'indiferència.

Havent-li entrat desigs de tornar a Anglaterra, per si es refermaven i es decidia a deixar Itàlia, volgué, abans, anar a Roma, sortint de Venècia a darrers d'abril de 1817 per a no trobar-hi gaires anglesos.

Malgrat agradar-li molt, Byron s'entorna aviat cap a Venècia adonant-se de que el seu record li produïa enyorament.

(1) El Centenari de Byron potser en lloc ha estat tan cordialment celebrat com en aquest convent de monjos armenis, segons llegim en els diaris italians.

El Pont dels Sospirs, des d'on Byron comença el cant IV de *Childe Harold*: «Estava a Venècia, dalt del Pont dels Sospirs, tenia a la dreta un palau i, a l'esquerra, una presó». En una de les cel·les de la presó, veïna al Pont, Lord Byron va passar-hi una nit tancat per a experimentar les sensacions dels condemnats per les severes lleis de la República Veneciana.

La ciutat retuda, agraïda per l'afecte del poeta de moda que hi havia anat a viure quan ja eren acabades les glòries i els enverinats plaers, se li havia entregat sense reserves, i ell, influït per aquest amor i agraïment, també l'estimava. Les visites a les altres ciutats italianes foren la pedra de toc per a revelar l'amor de Byron i Venècia. Per això ell se n'hi torna de seguida, arribant-hi el 28 de maig de 1817.

Un gran moment per al poeta

Llavors comença un gran moment per al poeta.

En tornar a entrar a Venècia s'adonà de tot l'encís i de tota la bellesa d'aquesta ciutat

La comtessa Teresa Guiccioli, arriga i inspiradora de Byron en els millors temps de sa estada a Itàlia

incomparable, obtenint la seva contemplació i el seu amor una magnífica recompensa, car les primeres estrofes del cant IV de *Childe Harold* són un collar de perles en què es transparenta tot l'encís de la ciutat.

Una branca nova de la Literatura

La contemplació del que podríem anomenar passatge urbà, el moros esponjament dels

efluvis que voleien pels carrerons i placetes de les ciutats mortes, la recerca meticulosa i sentimental de les sensacions del passat que bateguen per les viles decaïgudes, han sigut coses modernes. Ha estat precis que el món prengué aquest aire cansat i escèptic, que l'indueix al pessimisme respecte a sa facultat creadora de religions, sistemes i estils, per a que s'adonés de l'encís de les coses ja passades en el temps i sens vida en l'espai.

El Romanticisme suggerit per Rousseau, Sainte-Pierre, Goethe i altres rejoyenidors de les lletres al segle XVIII, sabé veure l'encís del paisatge rural i fins, emportat per l'entusiasme i la malenconia de Chateaubriand, endevinà la poesia dels temples esfondrats i els monestirs deserts, com un element d'aristocràtica protesta contra les disbauxes i els desbocaments de la revolució.

Però, el romanticisme, com que era jove i renovament fecund de idees i formes, no passà del culte del passat en quan era llavor de nova vida, sense saber veure l'encís del passat en quan és ja cendra infecunda i contemplació desinteressada.

Rousseau visqué a Venècia com a secretari de l'Ambaixada francesa, i el que sabia veure la poesia del paisatge rural, no sabé adonar-se de la poesia, la bellesa i l'art, que l'embolcallaven per les places estupendes, els canals encisadors i els carrerons inefables.

Byron es creia solament amarat de classicisme, i al començ d'ésser a Venècia, refusava, encara, tota influència que no fos la rebuda en son viatge pel Mediterrani i, especialment, per les terres extasiades i eternament renovadores de Grècia.

Més tard, en tornar de son viatge a Roma i reiterar la visió de Venècia, ja la veié amb altres ulls; s'adonà del misteri del paisatge urbà i començà un aspecte de la poesia i fins de la literatura i art, en general, que consisteix en capir el misteri de les pedres i l'encís dels ambients urbans, molt més embriagadors que el dels paisatges rurals, perquè a tots els encisos hi afegeixen l'efluvi de l'ànima humana que ha sofert i s'ha exaltat laborant en la pedra i voleiant pels ambients habitats.

En aquest aspecte d'iniciador, en bona part, d'una branca de la literatura moderna, amb el cant IV de *Childe Harold*, Byron mereix l'agraïment — o l'execració — dels qui l'hem seguit, encisant-nos, escoltant la cançó del passat per les placetes recollides i els carrers somorts i els edificis derruïts.

El cant IV de Childe Harold

L'elogi de les gestes de Venècia fet al començament és definitiu:

«Estava a Venècia, dalt del Pont dels Sospirs; tenia a la dreta un palau i, a l'esquerra,

una presó; veia aquests edificis pujar del sí de les aigües, com per un cop de vareta d'un màgic. Deu segles estenen entorn de mi llurs ales nebuloses i una glòria morent somriu a aquests temps ja llunyans en què més d'una nació conquerida tenia ses mirades fixes en els palaus de marbre del lleó alat, en què Venècia estava asseguda damunt del tron de ses cent illes.

Hom diria que es la Cibeles dels mars, sortida de poc de l'Oceà, destacant-se en l'horitzó aeri amb sa tiara de campanars orgullosos i son pas majestuós com la sobirana de les aigües i de llurs divinitats. I ho era veritablement: el botí de les nacions formava el dot de ses filles, i les perles de l'inesgotable Orient queien a sa falda en una pluja d'irisacions: anava vestida de porpra i els monarques creïen augmentar llur majestat asseient-se en sos banquets».

Després comença l'elegia de tanta grandesa caiguda i tanta bellesa marcida.

«Ja a Venècia no ressona la veu del Tasso, ni canten les fileres de gondolers; els palaus s'arruïnen en la ribera, i les serenates no recreen les orelles.

Aquells dies passaren, però la bellesa resta aquí subsistent. Els estats cauen, l'art es marceix, però la Naturalesa no passa. Venècia tampoc mai deixarà d'ésser vista tal com fou amada en altres temps: el lloc agrados de tota festa, el divertiment del món, el ball de màscares d'Itàlia».

Després de l'elegia de Venècia, ve el poema de Roma, que es manté a la mateixa alçada, posant a Byron en lloc assenyalat entre els grans cantors de l'antiga capital del món.

Vida veneçiana

Simultàniament, Byron feia vida molt activa, tant d'esports com de societat.

La coixera, tot i essent quasi imperceptible (1), li ocasionava molta fatiga amb les caminades. Per això era tan aficionat al passeig a cavall.

L'illa del Lido, la llarga faixa de terra pla-

(1) Byron no sabé consolar-se mai d'aquest defecte i sovint es posava de malhumor, perquè veia al·lusions o burles en paraules o gestos insignificants. «En entrar a un saló — explica una de les senyores que el tractà — caminava de manera que mai vaig poder distingir quin era son peu esguerrat».

El Palau Foscari, un dels més bells de Venècia, al qual es refereixen els episodis emocionants que Byron aprofità per a la tragèdia «Els dos Foscari».

na, que preserva les llacunes del moviment del mar, que avui és un dels més deliciosos llocs d'estiueig que hom pugui imaginar, amb sa platja d'imperceptible desnivell i sorra fina, sos hotels i restaurants luxosos i jardins ombríus, era llavors un lloc desert—l'afreu Lido—que cantà poc després Alfred de Musset. En les ruïnes d'un dels castells que tancaven el pas cap a les llacunes i feien de Venècia una ciutat invulnerable, Byron hi tenia quatre cavalls. Per cert que un dia el Governador austriac els hi volia requisar, però ell respongué que primer els mataria i que, per altra part, «ell era estranger». El Governador cedi, potser més que a la glòria del poeta, a la projecció de la força britànica, ja llavors, incontrastable.

Allí anava Byron a cavalcar moltes vegades amb el poeta Shelley, quan aquest era el seu hoste a Venècia, alternant les furients curses de punta a punta de Lido, amb les converses literàries de les que nasqué l'obra de Shelley.

Altres dies recordant-se de sa gesta de 1810, en que tingué la força de repetir la gesta de Leandre (1) al mateix lloc de l'estret dels Dardanels entre Sestos i Abydos, passava llargues hores nedant, i desafiava i vencia

(1) La llegenda d'Hero i Leandre i la gesta d'aquest travessant nedant l'Hel·lespont per anar, cada nit, a veure la seva estimada Hero, impressionaren sempre a Lord Byron. Així, quan per allí passà, volgué provar la gesta juntament amb un dels oficials de la fragata anglesa en que viatjava, reeixint tots dos.

Byron estigué tota la vida molt colat d'aquesta habilitat de nedador.

als millors nedadors venecians i de les costes veïnes.

L'afecte de la pobra gent de mar amb els quals convivia i que el designaven amb els noms de «el Peix anglès» i «el Diable mari», es personificà en aquell gondoler qui, sentint preguntar on devia trobar el poeta les belles coses que posava en sos versos, respongué: «Segurament, al fons de l'aigua».

Aquell any de 1817 acabà el cant IV de *Childe Harold*, i, com el bohemí qui, després d'un bell esforç que ha produït una obra mestra, per lassitud s'entrega el sortilegi de la nit i a l'encís de la beguda, Lord Byron es llença, sense cuidar-se de la salut, a les diversions i a les orgies.

Als que li feien reflexions, responia, desconcertant-los:

«Veure morir una ciutat poc a poc és un espectacle lamentable; cerco apartar-ne l'atenció enfonsant-me en un abim que no és altra cosa que el plaer.»

La seva amant, Mariana Segati, l'avorria i va deixar la seva casa, llogant a la comtessa Mocenigo el del mig dels tres palaus que aquesta gran família patrícia edificà al Canal Gran.

Byron havia venut la seva abadia de Newstead per 94,500 lliures, i no va tenir inconvenient en pagar de lloguer pel palau Mocenigo 160 lliures, malgrat que tot Venècia ho trobà com una extravagància caríssima.

Ara a Venècia, i així també ho apunten les guies i altres llibres, en assenyalar el palau Mocenigo, diuen que hi fou escrit el IV cant de *Childe Harold*, però no es veritat, car Byron no hi habità fins a darrers de maig de 1818, i per les cartes del poeta a l'editor Murray consta que la susdita obra mestra fou escrita amb pocs mesos l'any anterior, en tornar de Roma.

La seva estada al palau Mocenigo és caracteritzada per la presència de Margarida Cogni, anomenada «La Fornerina» perquè estava casada amb un forner; era una d'aquestes dones que ha immortalitzat el Ticià i que avui no són gaire comuns a Venècia—suposo que al segle XVI tampoc ho eren, i per això en féu un motiu pictòric el Ticià, propens, com tot artista, a poetitzar el que no abunda—ja que les venecianes són dones de mitjana estatura, primes, nervioses i esbeltes; flors de la raça que s'estengué encà i enllà, impe-

riament elàstica i forta, per a dominar i enriquir-se.

Margarida Cogni no sabia llegir, no tenia cap educació i era violentíssima. En deixar el *zendaletto* i el trajo venecià, vestint-se a la moda de París i posant-se barret de plomes —Byron n'hi llençà al foc un, dos i tres, però hagué de resignar-se—la Cogni esdevingué grotesca. Però amava a Byron, posà ordre a la casa—encara que ella no s'ordenà ni civilitzà mai—i disminuí la meitat de les despeses.

A la llarga, el poeta, per molt que desitgés astorar a tothom i mortificar la seva dona i l'aristocràcia anglesa, sempre encastellades allí al cim del llur puritanisme desdenyós, es cansà de «La Fornerina» i, no sense treball ni violències, aconseguí fer-la marxar del palau Mocenigo.

Mentrestant Byron havia començat el *Don Juan*, el primer cant del qual poema fou conduït a Londres per Lord Landerdale juntament amb *Mazzeppa* i l'*Oda a Venècia*.

Byron era home que veia clar en el mèrit de ses obres i tingué consciència de la vàlua extraordinària del *Don Juan*, de la mateixa manera que, tot composant el cant IV de *Childe Harold*, s'adonava de que feia una obra mestra.

L'editor Murray, qui ja estava acostumat a pagar esplèndidament les poesies de Byron (1), passada la por nascuda dels atreviments del *Don Juan*, prometé donar una grossa quantitat per l'edició.

A començaments de 1819, els desordres i orgies determinaren a Byron una malaltia de febre i obesitat que el feia semblar de 40 anys quan encara no en tenia 30, i li agrejà el caràcter augmentant-li el mal gènit.

Però, llavors tingué la ventura de conèixer la comtessa Guiccioli, i la vida del poeta tingué una clariana de llum i felicitat.

Uns grans moments de l'home

Teresa Guiccioli era filla del comte Gamba, gentilhome qui habitava a 20 quilòmetres de Ràvena i que, amb el temps, havia d'esdevenir amic de Byron, igualment que el seu fill, qui acompanyà el cadàver del poeta des de Missolongui a Londres.

Als 16 anys fou casada amb el comte Guiccioli, pobre home vell i poca-solta, que tenia 50 anys més que ella, però riquíssim. Els retrats ens diuen que Teresa era bellíssima, i els contemporanis testifiquen que tenia molta més instrucció que les dones del seu braç i del seu temps. No cal dir que les seves lectures, Chateaubriand i Mme. de Staël, fomentaren el romanticisme innat en tota ànima jove i, llavors, sempre a punt de manifestar-se il·limitat i violent.

Byron, cansat de la baixa galanteria, malfatis i decebut en sa lluita constant contra el record de la seva dona i el puritanisme de la societat anglesa, la veié durant la tardor de 1818, tres dies després d'haver-se casada, a la tertúlia de la comtessa Albrizzi.

Més tard, a l'abril de 1819, la tornà a trobar i amb un dels seus estirabots refusa de moment que li fos presentada «perquè era massa bella», però canvià de seguida de pensament. Ella, com totes les dones de Venècia o que hi vivien, era molt entusiasta de la nomenada, de la bellesa i fins dels versos de Lord Byron, que coneixia per traduccions.

L'amor del calavera genial per la bella comtessa provocà una reacció en sa salut i una esmena en ses disbauxes. Ni l'un ni l'altre dissimularen gens llur passió. Ella era un producte delicat d'aquell temps immoral i sense objectiu del final de l'imperi de Napoleó i els anys següents; Byron era el tipus perfecte del despreocupat o, millor dit, del *preocupat* d'esfereir constantment amb immoralitats i surtides de to. A més, no es creia obligat a mirar gaire prim a la ciutat de les llegendes de sang i de luxúria, dels sagisbeus i les «zentildonne», la qual adorava en ell i tot li trobava bé, i de la qual ell havia escrit: «Els (els venecians) tenen aquí unes idees terribles sobre la constància; he vist velles mòries de 80 anys conegudes per llurs passions de 50 i 60 anys de durada. L'amor irregular passa per virtuós quan dura.»

A darrers d'abril la Guiccioli tornà a Ràve-

(1) Per «La Lamentació de Tasso», que té 246 endecasíl·labs, Byron cobrà 300 lliures,—també Byron sabia que s'havia superat en aquesta poesia;—i la mateixa quantitat cobrà pel drama *Manfred*.

Pel cant IV de *Childe Harold* exigí 2.500 guinees, però, considerant la quantitat exorbitant, oferí per torna *Bepo*, la deliciosa historieta veneciana, a la qual el públic donà una acollida molt més calurosa de la que esperava l'autor.

La platja de l'illa del Lido, deserta en temps de Byron, on aquest es dedicava a córrer curses a cavall, sovint, amb el seu amic el poeta Shelley. En les aigües del Lido es dedicava a la natació, vencent a tots els més hàbils nedadors del país

na amb el seu marit, desesperada, fins a caure malalta i treure sang per la boca (1). Byron anà a veure-la, cuidant-la i cridant al seu amic Aglietti, metge venecià en el qual tenia més confiança que en els de Ràvena.

Quan Teresa estigué curada, Byron, emportat per sa passió, li proposa fugir a algun lloc ignorat; un recó dels Alps o una illa de l'Orient, ja que creia que els turcs n'hi vendrien alguna «no massa cara.»

Poc després feren un viatge a Bolonya, on Byron escrigué, per indicació de Teresa, «La profecia del Dant», i es quedà sol després que ella marxà el 21 d'agost de 1819, escrivint part del cant III del *Don Juan*, en que consigna les suggestions del seu amor.

Teresa tornà, i al setembre marxaren a Venècia, passant per Argua i visitant la tomba del Patriarca, però aviat anaren a viure a la finca «La Mira», situada prop de Venècia, al marge del riu Brenta, la qual Byron havia llogat poc després de sa arribada a Venècia.

Mentrestant, el poeta intensificava son treball. En febrer de 1820 el cant III del *Don Juan* s'havia crescut tant, que el dividí en dos, i per aquells temps, composà també son drama històric en 5 actes, *Marino Faliero*, basat en la tragèdia d'aquest Dux.

A primers de novembre de 1819 arribà a

Venècia el comte Guiccioli, el qual obligà a la seva dona a deixar el poeta.

Devenint-li insuportable Venècia sense la Guiccioli, Byron decidí tornar a Anglaterra per a embarcar cap a un recó de Bolívia: «Vaig deixar Anglaterra—deia—a causa de la meua dona; ara he de deixar Itàlia a causa de la dona d'un altre.»

Una indisposició de la seva filla Allegra li impedí marxar i, després, s'assabentà de que la Guiccioli tornava a tossir, suposant tothom que era tísica. La malaltia fou tan greu que el comte Gamba, qui fins llavors havia reputat severament la seva filla, suplicà a Byron que anés a Ràvena, suposant—els fets li donaren la raó—que la presència d'aquell podia obrar com un poderós reactiu.

El cònsol anglès Hoppner, la muller del qual li cuidava la seva filla Allegra, li aconsellava que no anés a Ràvena, parlant-li de venjances i perills, però Byron es decidí i deixà Venècia per a sempre.

L'agror de la seva hipocondria li féu dir de la ciutat en que havia escrit tan belles estrofes, però en la qual havia fet tants disbarats: «Abomino tot record d'aquest lloc, de la gent que hi viu i dels meus festeigs.» (1)

El 24 de desembre de 1819 ja era a Ràvena.

(1) Uns sentiments semblants expressà més tard Alfred de Musset, quan decebut i humiliat per l'abandó de la novel·lista Georges Sanel, qui amb ell vivia a l'Hotel Danieli, exclamà, bellament, però sense gaire justícia:

«... Venise! ô perfide cité,

A qui le ciel donna la fatale beauté
Te respirai cet air dont l'amour est amollié
Et dont ton souffle impur empestait l'Italie.»

(1) Malgrat això, Teresa Guiccioli visqué fins als 70 anys. Mort Byron, es reconcilià amb el marit, i mort aquest, es mantingué vídua fins a l'any 1851, en que es casà amb l'aristòcrata francès marquès de Boissy, el qual la presentava dient: «La meua senyora, la marquesa de Boissy, en altre temps: amiga de Byron.»

Llavors els aconteixements es precipitaren. Mentre Byron s'identificava amb la vida i les aspiracions dels italians, formant part activa i munificent de les societats secretes que treballaven per l'unitat d'Itàlia, el comte Guiccioli, esdevingut sever com un heroi de la «Comèdia italiana», instà un procés de divorci.

La comtessa—que no era pas de la mateixa fusta de les altres dones, aristòcrates o plebeies, que passaren per la vida de Lord Byron,—es plania dels rigors que s'usaven amb ella, tan diferents de les benevolències i complacències de que gaudien les italianes d'aquell temps en que les ventades de l'ideal col·lectiu i les lluites per l'unificació d'Itàlia no havien encara netejat prou els costums familiars, corromputs per les decadències civils.

Però, posada en el cas de triar, el seu amor per al poeta li féu renunciar a una posició esplèndida (1) i sacrificar-ho tot per un home, el passat del qual no li oferia cap garantia. Byron era home extremadament simpàtic. Sols així s'explica l'amor que li tingueren homes com Shelley, qui no li era inferior com a poeta, el comte Pietro Gamba i tots els qui el tractaren quan no vivia en l'exasperació.

Pietro Gamba, germà de la Guiccioli, el guanyà per a la causa italiana en la qual intervingué prou activament per a oblidar-se de ses rancúnies contra Anglaterra.

El comte Guiccioli aconseguí una sentència de divorci, amb l'agreujament de que Teresa havia d'anar a viure a casa del seu pare, o tancar-se a un convent, escollint, naturalment, la primera condició, mentre Byron seguia vivint a Ràvena, entregat a les seves tasques de conqueridor italià.

Fracassat el moviment carbonari, els Gamba foren deportats a Pisa, anant-hi també Byron durant la tardor de 1821. Els seus amics li havien llogat per a estatge digne de la seva glòria i la seva fortuna, el magnífic palau.

Mentre Byron vivia a Pisa, ocorregué la desgraciada mort de Shelley, ofegat en la travessia o passeig fet de Liorna a Lerici. Byron

hi corregué, tenint cura de la incineració del cadàver a la mateixa platja a la qual el llençaren les ones vint dies després del naufragi.

Molestats per la policia austriaca, Byron, Gamba i altres amics, se'n anaren a viure a les immediacions de Gènova, l'istiu de 1822, vivint-hi fins a l'istiu de l'any següent.

L'admiració per l'antiguitat grega, que datava de sa primera joventut, i la llavor de grecofilia, rebuda a Venècia, havien granat al

El palau Mocenigo, del Gran Canal de Venècia, en què Lord Byron residí

cor de Byron, el qual decidí, amb son amic Gamba i altres, dedicar-se a cooperar en l'alliberament del poble, alçat en armes contra Turquia.

A darrers de juny de 1823 embarcà a Liorna, amb abundància de diners, armes, medicaments, i, dreturer i emportador com havia estat tota sa vida, no defraudà els esclats de fe i esperança amb què el reberen els revoltats.

Endevinant que el que més urgia era auxiliar Missolonghi, equipà dos vaixells i hi arribà feliçment, salvant la vila, el 5 de gener de 1824.

Les discòrdies gregues, ben pròpies d'un poble amollit per llargs segles d'esclavatge, i

(1) El comte Guiccioli passava per un dels homes més rics d'Itàlia i el seu palau de Ràvena, avul edifici militar, atestiguava les opulències entre que vivia.

El seu divorci cridà molt l'atenció, entre altres coses, perquè feia 200 anys que en tota la Romanya no se n'havia concedit cap de semblant.

La casa de Missolonghi, en què morí Lord Byron

les moltes dificultats de la guerra, feriren la salut del poeta, minvant de molt temps ençà.

Emmalaltit seriosament el 10 d'abril, a conseqüència de la mullena rebuda en una sortida a cavall en que el sorprengué una tempestat (1) morí, el 15 d'aquell mes d'abril de 1824, a Missolonghi.

El cos, posat dintre d'un estoig, fou depositat en un petit mausoleu que li erigiren els grecs, agraïts, desapareixent el dia 22, en què els grecs feren la darrera sortida.

Els restes, pietosament recollits pel comte Gamba, foren traslladats a Anglaterra, essent sepultats a l'església de Hucknall, prop de l'abadia de Newstead, on havia viscut, ja que la clerecia anglicana de l'abadia de Westminster negà el permís per a que hi fos enterrat com corresponia a la seva glòria de príncep dels poetes anglesos moderns.

Mentrestant Venècia, que mai oblida el poeta (2), seguí un quan de temps esmaper-

duda—tan fort siguié el cop de maça que li produí l'esfondrament de la seva personalitat — però aviat reprengué consciència de son destí i, guiada per Daniel Manin, començà la resistència passiva contra l'ocupació austríaca, fins arribar a la revolució de 1848 i foragitar, després, el jou estranger, incorporant-se al Regne d'Itàlia.

Sots la seva nova posició política trobà un tracte de favor, car Itàlia li organitzà una nova vida: la de la ciutat morta — la més morta de les ciutats mortes — que viu dels morts i per als morts, sense profanar amb noves aportacions de treball i diferents suggeries de vida, les pedres i l'ambient creats i ennoblits pels morts, reis indestronables dels llocs en que plana la vida més duradora.

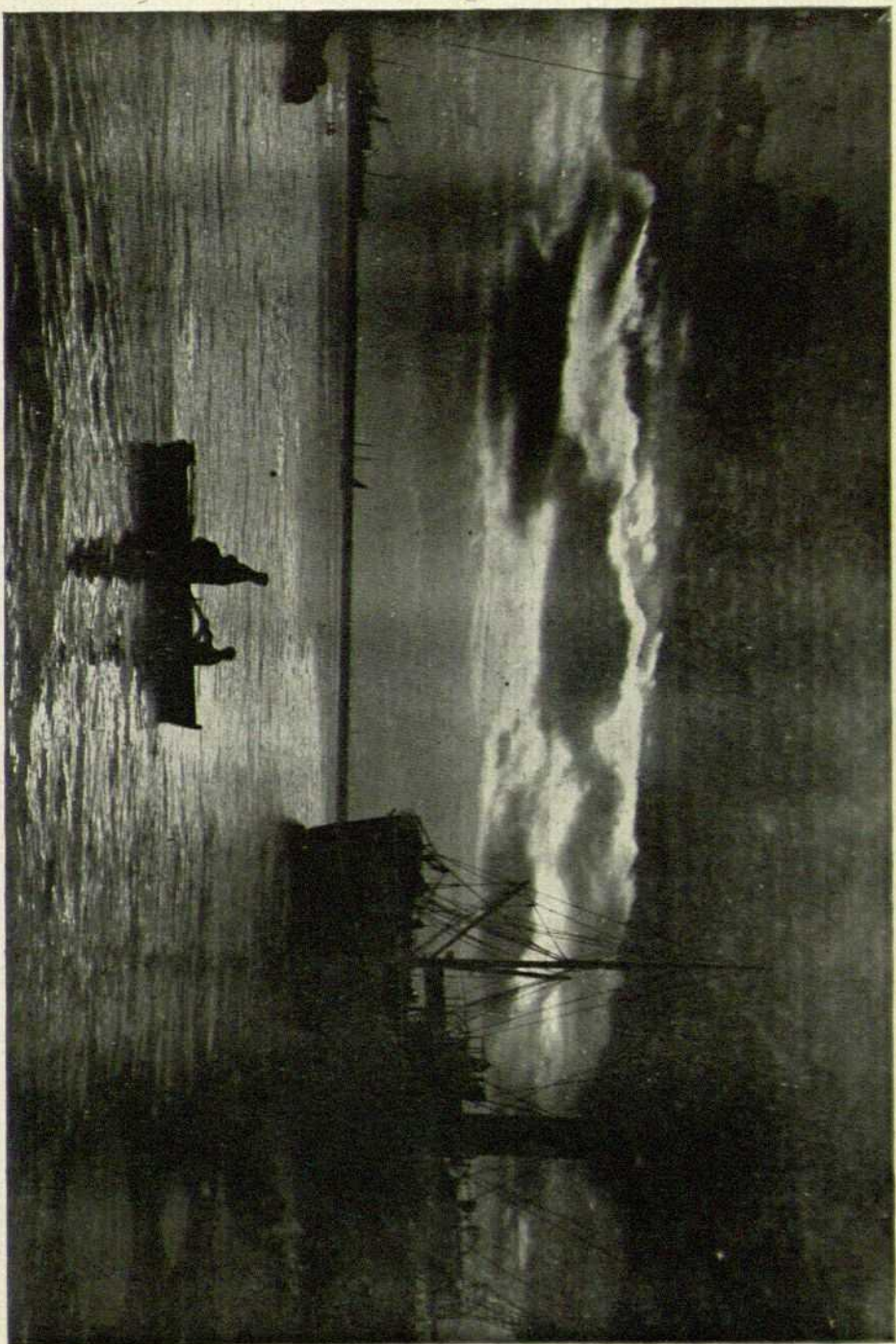
Els esquitxos del geni de Byron, escampats amorosament pel Romanticisme, encengueren una foguerada d'amor a Venècia, que prengué deliciosos matisos en tants llibres com ha produït la contemplació i el record de Venècia.

Cada dia més, els malalts del nou romanticisme, que ama com éssers vivents les pedres daurades pel bes del sol dels segles i escolta embadalit el ressò del passat en els restes que en testifiquen els esplendors, aniran a Venècia i s'hi sentiran com en una pàtria d'elecció.

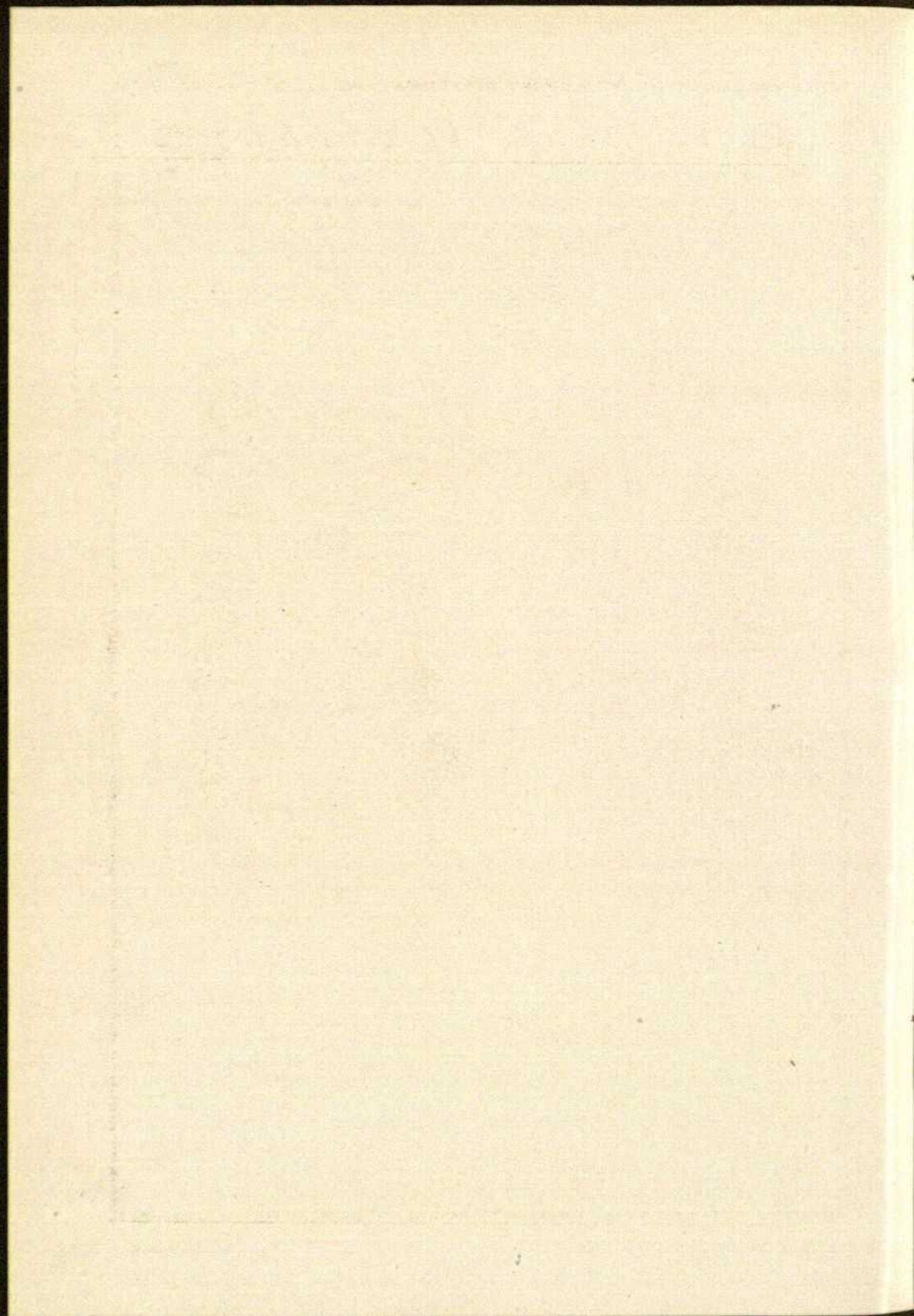
MIQUEL CAPDEVILA

(1) Al novembre de 1819 ja tingué una malaltia de febre, a causa d'haver-se mullat en un passeig a cavall.

(2) Avui, encara, en les visites als Ploms del Palau Ducal i a la Presó, que amb ell està unida pel Pont dels Sospirs, els guies assenyalen com el principal atractiu del lloc la petita cel·la en que Lord Byron volgué permanèixer tancat tota una nit. És clar que sabia que l'endemà tindrien bona cura d'anar-lo a obrir, però l'esgarri-fança havia d'ésser forta a judicar per la pressa que jo vaig tenir a fugir d'aquelles quatre parets sense obertures, el dia que vaig quedar-m'hi, sense dir res a ningú.

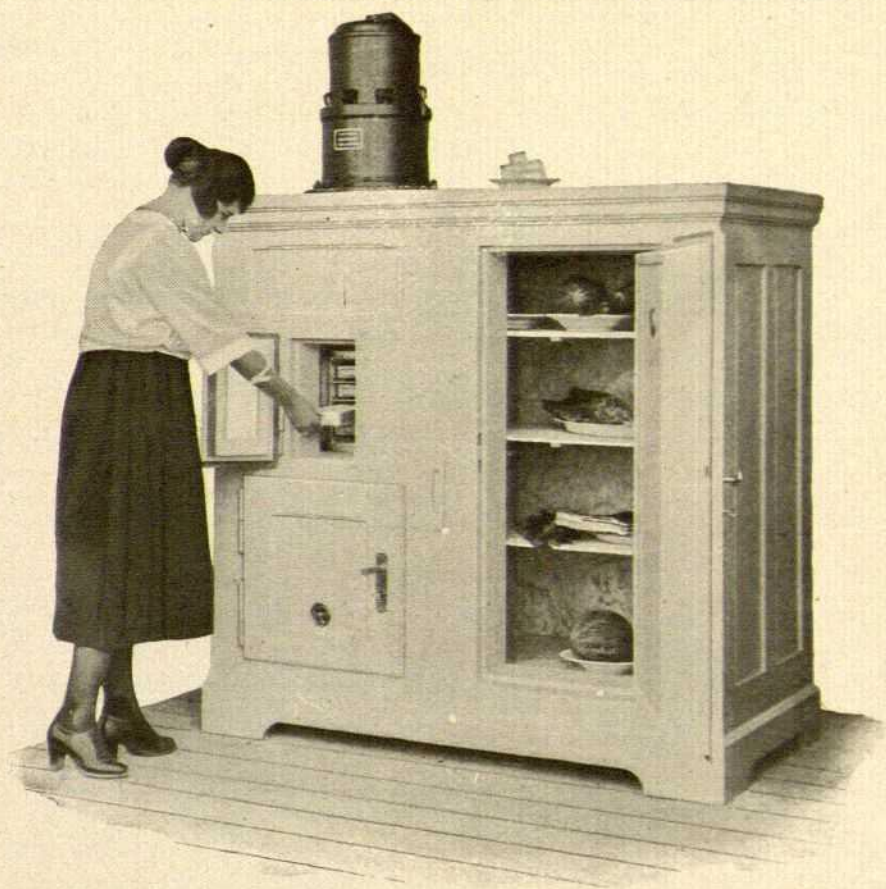

Besilum matinal ai Port

AUTOFRIGOR

MÀQUINA FRIGORÍFICA AUTOMÀTICA

INDISPENSABLE PER A:
Famílies, Hotels, Restau-
rants, Bars, Carníceries,
Tocineries, Lleteries, Fà-
briques de xocolata, Man-
tegueries, etc.

CARACTERÍSTIQUES:
Màquina automàtica,
Fàcil maneig, Senzilla
construcció, Hermètica-
ment tancada, Accionada
elèctricament.

AVANTATGES:
Sense vigilància, Sense
engrassament, Segur fun-
cionament, Consum mí-
nim, Espai reduït.

F. VIVES PONS
ENGINEYER INDUSTRIAL

Girona, 112.-BARCELONA : Prim, 2.-MADRID

DELEGAT PER A ESPANYA DE:
ESCHER WYSS & CO.
ZURICH (SUÏSSA)

Lidia Sokolova

ELS BALLS :RUSSOS:

UNA altra vegada han passat els balls russos per l'escenari del Liceu. ¿Són els mateixos de sempre? ¿No hi ha diferència entre la *troupe* que capitanejava el gran Nijinski,

avui tancat en un manicomi, i la que ens ha visitat suara? L'esperit que els mena, un esperit agudament decorativista, continua essent el mateix, però cal reconèixer que la qualitat dels artistes i, sobretot,

A. Nikitina

la de la *mise en scène* no ha estat aquesta vegada tan unànimement estimada com la primera.

Reconeguem de tota manera que el senyor Wojzkovsky i la senyora Lidia Sokolova han aconseguit donar-nos sovint la esgarripança de la perfecció. Així mateix el senyor Zerew ha tingut moments intensament expressius.

El «Carnaval», de Schumann, amb coreografia de Massin, obtingué un èxit franc i clamorós. ¡Ah, aquell moment esquisit en que Arlequí gira agafat a la cintura de Colombina, que es dreça sobre les puntes amb una lleugeresa aèria!

També el «Tricorni», de l'espanyol Manuel de Falla, ha commogut el públic. ¡Amb quin braò ballaven els *fandangos* els artistes de Moscòvia! Perquè hem de dir que en aquesta dansa, potser va

agradar-nos més la senyora Sokolova que la senyora del Albaicin. Això vol dir que Rússia no és tan lluny d'Espanya com ens imaginem abocant-nos sobre la carta geogràfica. O potser què, per damunt de les aptituds ràciques, el geni d'un artista pot realitzar assimilacions prodigioses. Així com l'òpera espanyola per excel·lència ha estat feta per un francès, no hem de fer gaires escarafalls si resulta que són russos els reveladors de la coreografia madrilenya o sevillana.

Dafnis i Cloe, musicalment, un gran èxit. Coreogràficament, hom va creure que l'acompanyament plàstic feia més nosa que servei a la magnífica partitura de Ravel, un dels prestigis més sòlids de la música francesa moderna. Si, parlant

D. Coxon

de balls russos, fos lícit emprar frases de la Rambla o de la Boqueria, diríem que no es pot matar tot el que es gras. Però no ho diem. Ens acontentem d'assenyalar que la idea que tota composició musical necessita o almenys tolera una interpretació plàstica, obligarà al senyor Massin—segurament el primer dansaire rus d'aquest moment i un dels més prestigiosos coreògrafs—a produir un gran nombre de ballets tan poc interessants com el seu *Dafnis i Cloe*.

Les danses Príncep Igor aconseguiren, com sempre, un aplaudiment entusiàstic. En aquesta obra no cal dir que la música i la coreografia aconseguixen una fusió absoluta. Han nascut l'una per a l'altra.

Observem, per acabar, que els balls anomenats russos, que mai han estat una obra exclusiva de la gent eslava, esdevenen cada dia més un producte cosmopolita. Decoracions del rus Bakst, però també de l'espanyol Picasso, del nostre Josep M. Sert, de Matissa, etc. Música de Ravel, de Falla, de Debussy, d'Eric Satie, de Schumann. En les llistes de les companyies també sovintegen els noms que res no tenen de Rússia. No desesperem de veure ballar balls russos sobre música xinesa, amb decorat americà i amb coreografia italiana.

I si el conjunt fa bonic, no ens en queixarem.

X.

Nicolau Zerew

INTERIORS BARCELONINS

Conseqüents en la tasca orientadora que hem emprès, insistim en presentar a nostres amables llegidors, sempre que l'espai de què podem disposar ens ho consenti, algunes fotografies d'interiors barcelonins «viscuts».

Volem significar amb aquest mot que no solament siguin estatges particulars existents a Barcelona o a Catalunya, sinó que, de més a més, posseeixin aquelles qualitats inapreciables que suggereixen, sens que ens donguem compte del per què, la visió de la llar amb caliu de família.

De les dues visions que oferim avui, és molt més interessant, baix el nostre punt de mira, el de la part baixa de la plana; tot hi anuncia la mà afectuosa de la senyora de sa casa, sempre amatent per a que res falti de aquelles petites coses que fan agradable la vida.

Dins d'altre ordre de idees cal remarcar la notable llàntia de ferro forjat, filla d'una tradició gloriosa en nostra terra,

pàtria de forjadors notables. El mobiliari, de una gran austeritat, hi és enriquit amb ferros de delicada factura, tal com se veuen en el moble d'enfront, continuat amb senzills arrambaders, la lleixa superior dels

quals suporta unió d'amables «bibelots».

Tant aquest interior com el següent són deguts a l'antiquíssima Casa Busquets, ben coneguda per la exquisida correcció i elegància, així com per la perfecta execució, que ha estat sempre la característica de tots els seus mobles, decorats i accessoris.

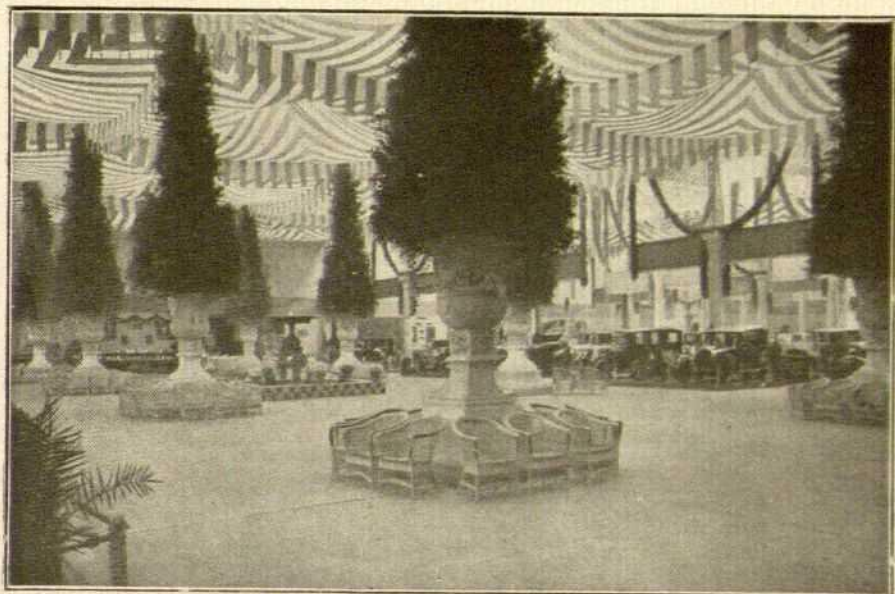
La segona de les fotografies ofertes avui, potser és una mica més freda. Hom diria que la primera ha estat sorpresa per l'objectiu del fotògraf, mentre

que l'altra l'estava esperant. Té un aire més acompassat, més solemne, si sens permet el mot.

De totes maneres, abdos conjunts tenen una qualitat comú: no s'hi troben ni àlignes coll-tortes, ni guerrers suats.

Actualitats gràfiques

Un aspecte de l'Exposició de l'Automòbil, celebrada en el Palau de l'Art Modern de Montjuich

La simpàtica diada de Sant Jordi a l'església de Sant Just

(Fots Sagarra)

PIANOS **ANGELUS**

Els primers i més artístics de tots els pianos automàtics coneguts. Els pianos ANGELUS són els únics que per mitjà dels diafragmes neumàtics, la palanca de frasseig i el melodant, amb artstyle, imiten per complert la mà de l'artista : Audicions a tothora

Agustí Guarro
Angelus-Hall

Rambla Catalunya, 7
BARCELONA

Huc Stinnes

Huc Stinnes

Vida i mort d'un capità d'indústria

DESPRES de la caiguda de l'emperador d'Alemanya, la impressió dominant arreu del món era que l'autocràcia personificada en la figura apoteòsica de Guillem II i en el militarisme espectacular que el voltava, havia mort definitivament. Però d'entre la pau convulsa que fatalment havia de seguir a la derrota, s'alçava tot seguit una altre mena d'imperialisme, menys teatral i lluent que l'anterior, però no menys formidable i absorbent.

Un home fou el cap, el seny i el motor d'aquesta sorprenent autoritat nascuda de la pau.

Aquest home era Huc Stinnes. Al contrari del que havia estat el seu imperial senyor, Stinnes alçà un nou imperi amb uns materials un bon xic més durs i més aspres que el dret diví dels reis. Tenia el fonament en les necessitats econòmiques i les seves arrels s'alimentaven en una riquesa gairebé inexhaurible. «Negocis» era la única paraula que il·lustrava la seva bandera daurada; la conquesta comercial del món era l'empresa que es proposava.

Pels volts de l'any 1920, apuntant-se

en les circumstàncies del moment, dictador en un tros de terra familiar on posseïa mines de carbó i hi havia organitzat poderoses indústries, passà a ésser una figura internacional. Ferrocarrils i línies de navegació, hotels, diaris, magatzems de tota mena, bancs i tota llei d'empreses, passaven pel seu adreçador, modelant-se segons la seva concepció i sotmetent-se a la seva voluntat. Pot dir-se que durant uns quants anys, no gaires certament, Stinnes realitzà en la seva persona els somnis d'absorció i de control que turmentaren tota vida dels Morgan, Rockefeller, Hawiman, Rogers, Ryan, els famosos multimilionaris ianquis. Stinnes, menjava, vivia i somniava en un Trust continu. Ell mateix era un monstruós Trust de Trusts. La seva paraula predilecta era el mot «combina»; la seva fama era tanta i el seu prestigi d'home d'affers era tan sòlid, que quan alguna nova empresa industrial alemanya arribava a consolidar-se, els homes de negocis del seu país, deien que s'havia «Stinnitzat».

Si corria la veu que qualsevol empresa alemanya o austriaca es venia, la premsa immediatament ensumava que «Stinnes

Un paisatge del Ruhr,
la Conca on va néixer
la fortuna dels Stinnes.

comprava». Si a una novella companyia els negocis li anaven vent en popa, ja se sabia: Stinnes portava el timó. Quan hom deia que tal societat estrangera camviava d'amo, tothom sense vacil·lar afirmava que Stinnes hi havia posat la mà. Manejava cinquanta centres directors, intervenia en un centenar de grans empreses, tenia tres cents mil obrers a les seves ordres i la seva fortuna era de les més exorbitants del món.

Era tal l'obsessió que exercia en els afers, que quan un fill de casa bona emprenia un negoci, els pares li deien: «Vigila, si no Stinnes t'ho pendrà sense adonar-te'n».

Stinnes era la vigilància sotjant perpetuament en el moment propici d'allargar la grapa amb èxit. Però malgrat la dilatació fabulosa de la seva organització industrial, era un empíric, un oportunista, que no més tenia confiança en el seu cop d'ull... i es va enganyar moltes vegades. Ordinàriament els grans capitalistes es volten de consellers tècnics de confiança. A Stinnes li feien nosa. Més d'una vegada havia dit: «No vull companys. Un hom els ha de vigilar continuament. Vull gent que s'associï a les meves empreses. Tanmateix, és altra cosa.» Generalment els homes de negocis segueixen amb fidelitat el pla que han estudiat detingudament. Stinnes al revès. La seva activitat tenia quelcom de genial. Saltava d'un lloc a l'altre, articulant les iniciatives més diverses i inesperades. Per això la gent no s'adonava dels seus cops, de les seves audàcies, de l'extensió desmesurada de les seves ambicions, sinó quan la cosa ja estava feta. I, un dia, se sabia que havia adquirit unes mines de mineral de ferro a Àustria, que havia fet un nou trust d'indústries germàniques, que havia anexionat una nova línia de transatlàntics a Hamburg, que havia clavat les urpes al cor del comerç escandinau, que era en tractes amb els soviets.

Stinnes fou un home de negocis i res

més, però un home de negocis genial. Tenia el vertigen dels negocis. Era un home senzill, de cultura limitada, de gust poc exigent, sense ideals ni entusiasmes, tret dels que sentia pels afers, i sense ambicions personals. No l'interessava la política, menyspreava els polítics, i, no obstant, la seva influència en la política en molts moments fou decisiva.

El carbó, que fou l'origen del patrimoni dels Stinnes, semblava que talment l'hagués emmascarat a prova de sabons i d'emocions. Era sorrut i ombrívol. La gent li deia el «tros de carbó», i la fantasia popular veia en la foscor del seu rostre cellajunt un símbol de la seva tenebrosa activitat comercial.

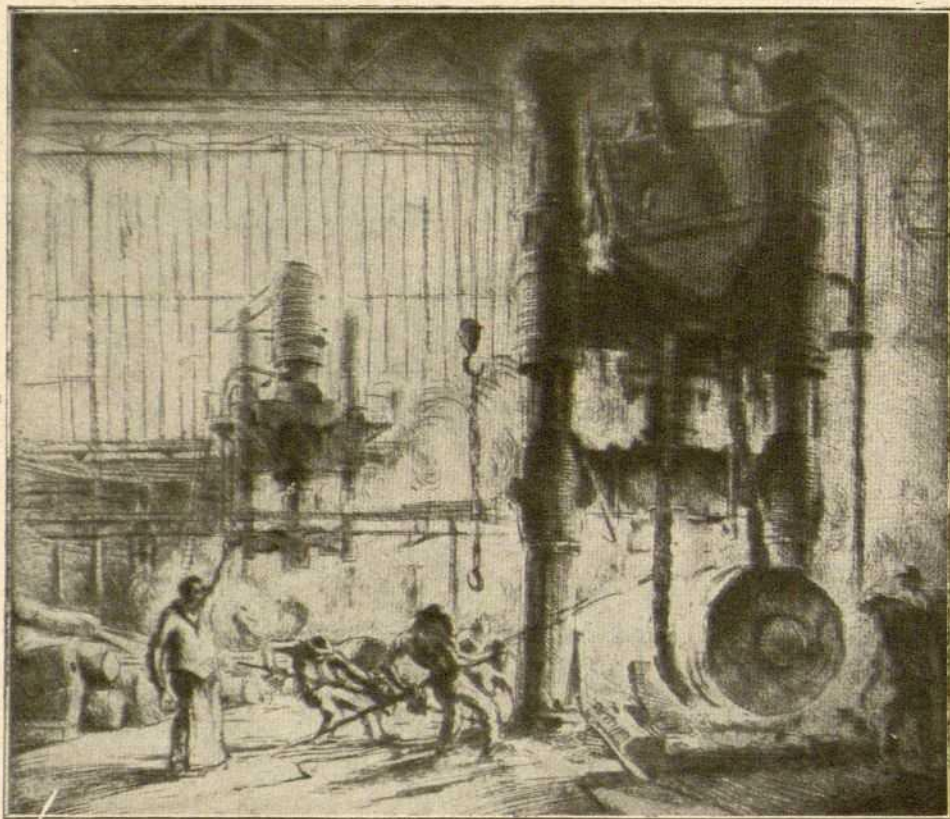
Mirant-lo sense prejudicis, hom veia que tenia la cara ampla, severa i pàl·lida, i uns ulls fadigats i tristoís. Duia barba i bigoti, negres com els cabells molt espessos; tenia les celles poblades i un nas ganxut, que arrodonia el conjunt de la seva fesomia netament jueva. Físicament, tot ell tenia un aire oriental i per això molta gent el coneixia per «l'assiri». Qualsevol que l'hagués trobat al mig del desert vestit com un conductor de camells, l'hauria pres per un beduí autèntic.

Pel seu exterior, ningú que no l'hagués conegut, hauria pogut sospitar que tenia al davant un dels més grans potentats de la terra. Sempre anava vestit de la mateixa manera. Duia una americana negra que de vegades semblava que hi hagués dormit, i uns pantalons amb unes genolletes que feien por. Igual que Clemenceau, no deixava mai el coll dret, baix, i la corbata de llaç feta, que tan aviat li pujava amunt del davant com del darrere. Hivern i istiu usava un espantable barret fort, negre, de copa enorme i ales estretes. Aquesta indumentària invariable li donava tota l'apariència d'un home deixat.

La seva vida íntima era d'una simplicitat extraordinària i d'una sobrietat exemplar. Menjava poc, tant que habitual-

ment els seus repassos consistien en un ou passat per aigua, una torrada amb mantega i una tassa de te. És possible que en aquest règim trobés la manera de mantenir la seva prodigiosa agilitat mental. En això no era d'aquells que es ca-

ponsable del funcionament. Quan anava a Berlín reunia els seus directors i deliberava aquesta mena de senat tècnic. El centre geogràfic d'aquest fabulós sistema industrial era Mulheim, a la Ruhr, d'on era originària la seva família, i tenia su-

Els espectacles de la metal·lúrgia

ven la fossa amb les dents, com diu la dita.

Stinnes tenia una vasta organització administrativa amb ramificacions als llocs vitals de les seves múltiples activitats industrials i financeres. Banca, navegació, carbons, salts d'aigua, fàbriques, diaris, formaven altres tantes seccions d'aquest complicat organisme productor i cada una tenia un cap al qual Stinnes feia res-

cursals a Berlín i Hamburg, però on realment residia el centre director i energètic de tota aquella mola de negocis, era sota la immensa cúpula del seu famós barret.

En el tracte amb la gent era aixut, de paraula aspra, de mirada clara i segura i poc gesticulador. No sentia respecte per les persones ni per l'autoritat. La seva conducta a la Conferència d'Spa, a la qual assistí com expert carboner formant part

de la delegació alemanya, el pinta d'una manera ben característica. En el raport que llegí als representants aliats referent a les existències de carbó i a les possibilitats mineres, dirigint-se especialment als delegats francesos, digué que «França patia d'un inguarible afany de conquesta.» El president de la Conferència l'invità a moderar el to, a la qual cosa Stinnes alçà els ulls del paper i replicà: «No he vingut aquí per fer compliments.» Tan mateix no era un diplomàtic.

Aquest super-home dels afers, no va formar-se com molts dels magnats de la indústria ianqui, començant la carrera en algun recó d'escriptori. Fins en això trencà la tradició. La dinastia industrial dels Stinnes començà amb el seu avi Maties, mort en 1853, que fou un dels patriarques de la indústria de la Ruhr. Comprà mines de carbó i organitzà la navegació del Rin introduint el primer vapor en aquelles poètiques aigües. Ell inicià en la família l'escola de la tenacitat i del cop d'ull, que ha donat positivament l'últim rei a germània.

Si un hom es fixa en la carrera dels capitans d'indústria de les comarques del Rin, pot veure clar el com i el perquè de la fabulosa ufana industrial de l'Alemanya d'abans de la guerra. En una àrea relativament reduïda veieren la llum els barons que han fet la història comercial teutònica. Molt a prop l'una de l'altra naixeren i s'aixamplaren les cases Krupp, Thyse, Kirdofs, Stumm Haniel, Kloeckner i Stinnes. Totes prenen la sava del ferro o del carbó, que dormia sota les seves hisendes. Maties Stinnes, igual que els seus veïns, no tingué altre evangeli que el del treball. Tots tingueren el geni creador de riquesa i tots foren gent que triomfaren fàcilment de les efímeres vanitats del món i els plaers de la frivolitat elegant. Eren reis que treballaven al costat dels seus obrers. El fundador de la dinastia Stinnes, el «Vell Maties» com li deien al Rin, començà essent un mar-

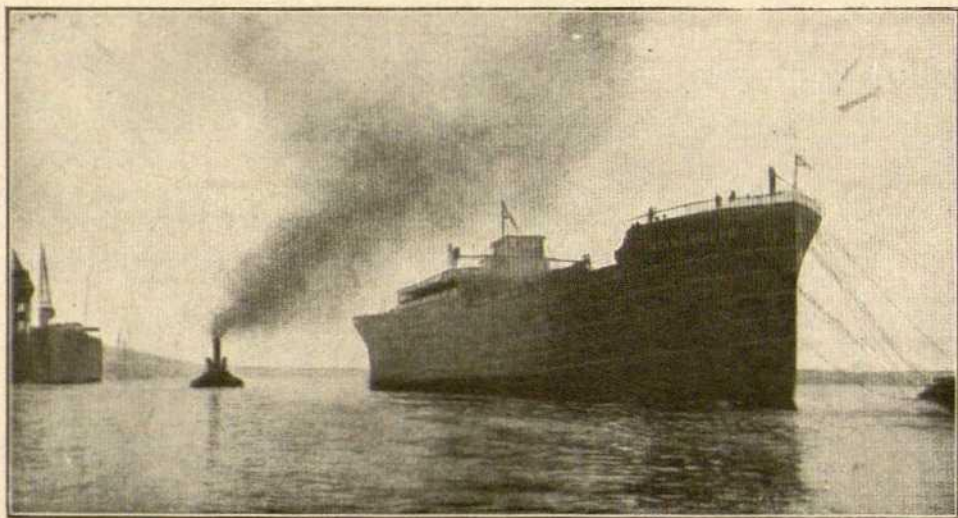
xant de carbó, que ben aviat tingué grans interessos en diverses mines de la Ruhr, fins que passà a propietari absolut d'algunes mines. El pare d'Huc, que continuà els negocis de l'avi, volgué que el seu fill es dediqués igualment a l'explotació de les mines de la família, obligant-lo a que conegués la pràctica de la indústria. Huc, obeint les ordres paternes, treballà tot un any com simple miner en una de les seves mines, i entrà a les galeries amb el picot al coll. A l'any 1889 ingressà a l'Escola de Mines de Berlín, i al cap d'un any entrà a formar part del negoci fundat pel seu avi, en el qual la seva mare, descendint d'una família d'hugonots francesos refugiats al país, representava una quarta part. Passà quatre anys sota del que podríem dir sostre industrial patern. Però s'hi sentia lligat i s'hi migrava. A vint-i-tres anys, amb setanta cinc mil marcs que el seu pare li donà per la participació que tenia en l'empresa, Stinnes se'n anà per les seves, i des d'aquell moment la seva vida fou una veritable carrera triomfal.

La seva vida pot dividir-se en tres èpoques. En la primera, que comprèn des del seu afranquiment total fins al començament de la guerra, basti la seva organització industrial i arribà a reunir una fortuna d'uns 25 milions de marcs. La segona, agafa tots els anys de la guerra, durant els quals quadruplicà el capital i estengué talment els tentàculs de la seva organització fantàstica, que esdevingué un dels àrbitres de la pau. La tercera època comença amb la firma de l'Armistici i marca el moment del seu esplendor. Era un veritable rei.

Durant la guerra, Stinnes fou anxionista. Bèlgica no podia restar independent; la indústria alemanya necessitava la conca carbonera de Briey. Els seus principis comercials acaben imposant-se sempre, segons ell, i fet i fet, Bèlgica i França al cap d'avall hi sortirien guanyant. La pau amb Itàlia, per separat, la reputà

un mal negoci. Feta la pau, de primer predicà la resistència passiva a la Ruhr, confiat que França es cansaria i perdria el plet; després, quan veié que les seves previsions fallaven, s'inclinà pel pagament, obligant a treballar dues hores suplementàries. Volia pagar les reparacions però sense perdre res.

La seva passió era el treball. Es ficava al llit a les tres de la matinada i a les vuit ja era de peus a terra. En aquests dos últims anys havia anat una sola vegada al teatre, a veure «Mademoiselle Josette, ma Femme», una comèdia vaudevillesca de Paul Gavau que no es traduirà mai al català perquè En Larra i En

El vapor *Hindenburg*, un dels primers que foren votats a Alemanya després de l'armistici. El nom amb què fou batejat ajudà a fer creure que Stinnes, el seu armador, era monàrquic. Això no va impedir, tanmateix, que socialistes com Stressemann el consideressin republicà. Probablement no era ni una cosa ni l'altra; en tenia prou amb ésser Stinnes.

L'estament obrer considerava Stinnes com el seu pitjor enemic; el seu nom suggeria la màxima explotació capitalista, començant per la destrucció de la jornada de vuit hores i dels drets de les associacions obreres i acabant amb l'imposició del capitalisme més intransigent. Ell, en canvi, a tall de super-home, no sentia cap hostilitat pels treballadors. Ell es considerava tan obrer com els que tenia a sou al peu de les màquines i trobava absurd de que algú reclamés una jornada de vuit hores quan ell en treballava dotze i de vegades setze en un dia.

Balaguer es varen atipar de fer-la ara fa vint anys a Barcelona amb el títol de «El Matrimonio interino». La seva família feia una vida simple i metòdica i era feliç. Una vegada, per dar-se uns quants dies de repòs, va emprendre una llarga excursió en automòbil en companyia de la seva muller. En una cruïlla de la carretera van topar amb un ciclista; el xòfer, per no passar-li pel damunt, va manobrar amb tan mala fortuna que el cotxe d'Stinnes va bolcar. A conseqüència de l'accident, Stinnes hagué de migrar-se tota una setmana immòbil en el llit d'una

clínica. Un cop restablert, va dir que ja en tenia prou de turisme. Tanmateix es divertia més treballant.

Stinnes ha mort a cinquanta tres anys. Ha mort relativament jove i sense fel. Això de sense fel no es cap figura retòri-

algun exemplar d'aquesta espècie. Hi ha qui sosté que aquests homes són els que fan els pobles, però que voleu que us digui...

Stinnes deixa tres fills, l'organització industrial més vasta d'Europa i una fortuna fabulosa. L'àliga imperial desallotjada del casc lluent del Kaiser, va anar a posar-se damunt de la copa de l'horrible

Hindenburg i Stinnes, el dia de la botadura del vapor que duu el nom del famós mariscal

ca; ha mort sense fel perquè una tercera intervenció quirúrgica, la definitiva per què ha acabat la malaltia i el malalt, li havia suprimit completament la bossa biliar. Vint anys endarrera, en alçar-se d'una junta d'accionistes, va tenir el primer atac. Havia rebut del fetge. Durant aquests anys ha anat trampejant la malaltia, però a l'últim ha caigut. El fetge, diguin el que vulguin els antics, és la viscera dels negocis, com el cor, per nosaltres els cristians és l'entranya de l'amor. Els que tractaren Stinnes íntimament, diuen que era tot un home de sa casa; la família i prou, sempre després dels negocis, naturalment. El tipus no és nou; entre nosaltres també ha existit i existeix

barret de Stinnes. Ara la bestiola deu córrer esmaperduda buscant un altre capell per encimbellar-s'hi. Diuen que el fill gran de Stinnes és més terrible, perdó, més capaç que el seu pare i que per tant l'àliga, ara com ara, no es mourà de la família. Però això s'ha de veure. Avui per avui, el que es pot dir és que el geni del difunt Stinnes ha trasbalsat un munt de coses que semblaven incommovibles i ha apilotat un munt de materials diversos que espanta. Marx, si ho hagués vist, segurament que s'hauria fregat les mans molt satisfet, exclamant... «Ara anem bé; amb uns quants com aquest serem al cap d'amunt de la pujada, que és com dir a la vigília de la solució del problema social.»

Stinnes, realment, va amuntegar diners i coses, però, com fa observar un comentarista, no va edificar res. La seva obra té una certa semblança amb una foguera formada amb fustots, ferro, draps, paper, abans de calar-hi foc. És possible que abans d'acostar-hi el misto, la pila s'a-

clofi i es destriï. Les generacions futures, doncs, segurament beneficiaran de tota la feina de Stinnes, però, en aprofitar-se'n, és molt possible que ho facin d'una manera molt diferent de la que ell havia imaginat.

MARTÍ MALDÀ.

Aquest número de D'ACÍ I D'ALLÀ ha estat sotmès a la censura militar

**Editorial
Catalana**
Societat Anònima

D'ací i d'allà

Magazine
català

Tenim relligats
i a disposició
dels subscriptors
tots els volums
d'aquest impor-
tant magazine
que ens han si-
gut entregats
fins a darrer del
març últim

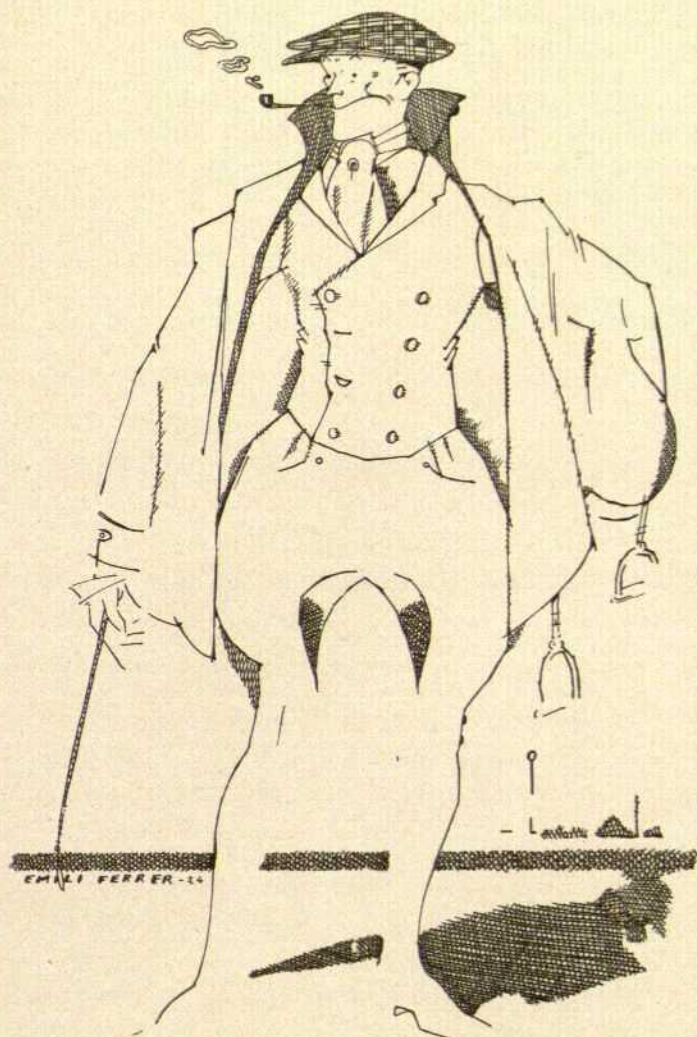

R. Figueras

PURÈ PERMANYER.

El millor aliment per a nens,
ideal en època de creixença.
Per sa facil digestió i per el
seu poder nutritiu està indi-
cat ademés als malalts del
estómac i convalecents d'ens
fermetats greus.

El Gran Premi de les darreres curses de cavalls

El jockey de Kefirins, el conegut Max Humping...

El jockey de Kefirins, el conegut Max Humping, es trobava encara en la embriaguesa de la seva esclatant victòria. Havia guanyat el Gran Premi, batent el famós cavall americà Kloforis, vingut expressament de Filadelfia en un dirigible blindat.

El jockey, tanmateix, no desconeixia

que una part del mèrit de la victòria pertanyia al cavall.

De tant en tant, Max Humping anava a veure el cavall i s'irritava de contemplar la sublim indiferència amb què menjava la grana. Aquella immensa popularitat que voltava el seu nom des de feia vint-i-quatre hores no aconseguia alterar cap dels seus costums... El jockey no s'en sabia avenir; volia encomanar al cavall

una part almenys del seu propi neguit, de la seva pròpia ufanía. Va agafar una il·lustració, en la primera plana de la qual apareixia el seu retrat, i li va plantar davant el nas.

El noble animal va mirar una bella estona sense entendre. Esbufegà sorollosament i acabà per girar-se de bell nou cap a la menjadora. «Hipòcrita!» exclama Max Humping, incapaç de comprendre el desinteressament del seu company de victòria.

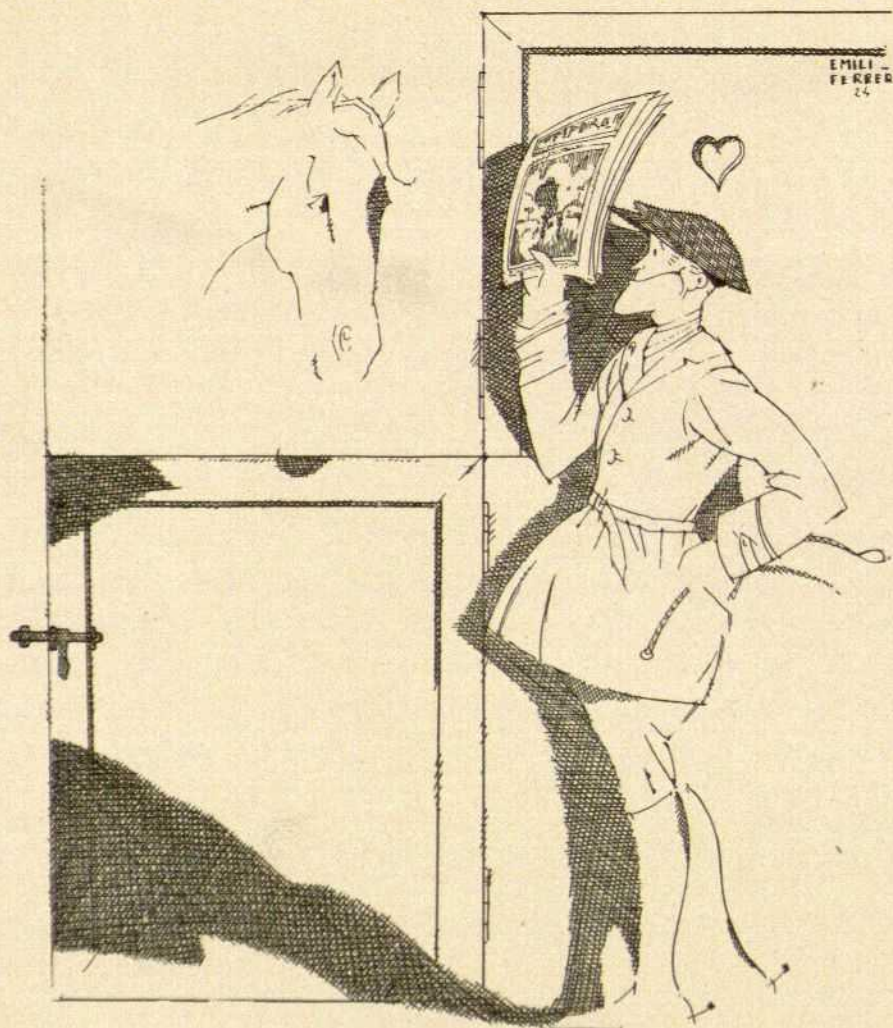
Potser la fotografia no era ben triada.

Havia estat presa de front, quan Kefirins anava a tota velocitat.

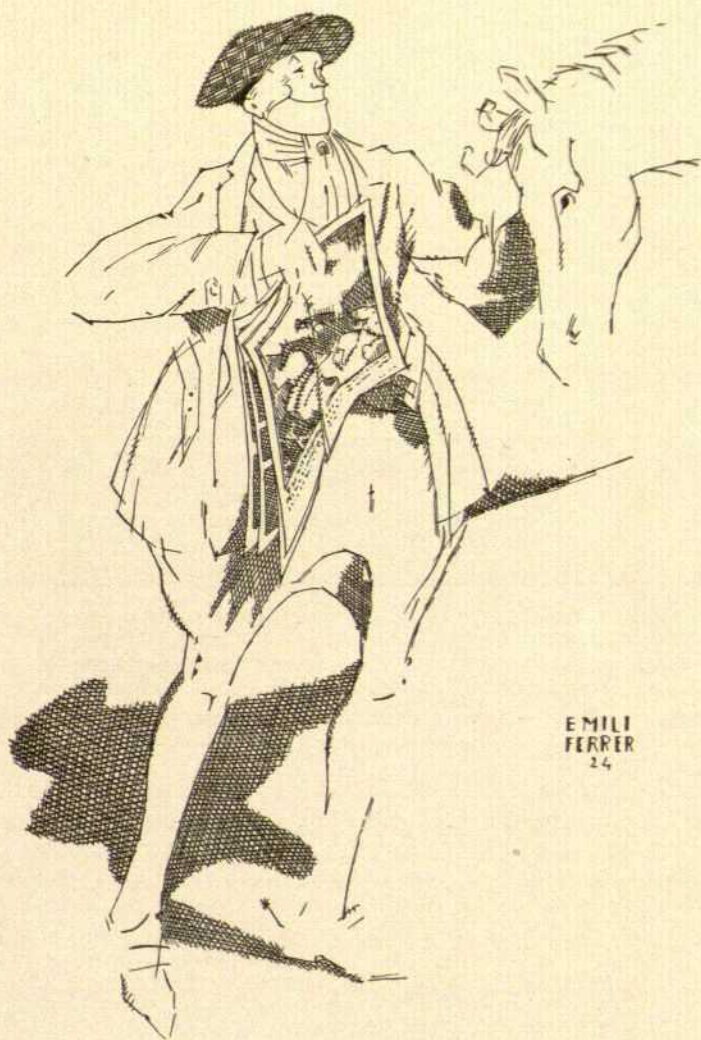
Certament un cavall mirat en aquestes condicions pot ésser confós amb una tauleta de nit o amb un tall de formatge. Un cavall és evident que ha d'ésser retratat de perfil.

El jockey va trobar aviat un esplèndid gravat de «The Sphere», on el perfil de l'heroi cavallí ocupava tota una plana central. ¡Ara no deixaria pas de reconèixer-s'hi!

El jockey va plantar el gravat davant

Va agafar una il·lustració, en la primera plana de la qual apareixia el seu retrat, i li va plantar davant el nas.

El jockey va plantar el gravat davant el nas mateix de Kefirins...

el nas mateix de Kefirins; li va amoixar la crinera per invitar-lo a meditar sobre la magnitud inaudita de la seva glòria.

Kefirins alçà la testa i va dedicar una llarga mirada al gravat. S'hi reconeixia? Començava a tenir consciència del seu prestigi? Semblava que si. El jockey obria la boca per llançar un «Visca!»

formidable... Però Kefirins va avançar-se a fer el mateix gest, per bé que amb intencions diverses. Després de mastegar-la curosament, es va empassar la seva efígie, el bell testimoni de la seva celebritat.

J. DUCH

Benito Mussolini

JA no calia presentar-lo. En retrat o en caricatura, no hi ha ningú a Europa ni a Amèrica que el desconegui. El seu rostre dur, de tirat clàssic, el seu cap mig-calb, la seva mirada encesa han esdevingut populars. El resultat de les eleccions celebrades adés li dóna un nou pretext per circular a través de totes les revistes i magazines del món... Ha guanyat.

Ha guanyat enormement. Val a dir que, com a bon dictador, havia fet una llei electoral a mida de les seves necessitats. No sols havia trobat el sistema per assegurar-se les majories d'una manera automàtica i infal·lible, sinó que ha sabut fer triomfar a despeses de les minories, una colla d'amics que eren feixistes i no s'en deien... Ara, pot tenir la satisfacció—no a l'abast de tothom—de governar despòticament i parlamentàriament, d'ésser discutit i indiscutible.

La llum del davant

per LUIGI PIRANDELLO

ERA un diumenge al vespre, al retorn d'una llarga passejada.

Tulli Buti havia llogat aquesta cambra feia com a dos mesos. Els seus propietaris, la senyora Bianchi, una bona velleta a la moda d'abans, i Clotildina, la seva filla, d'edat quasi canònica, no el veien mai; ell tenia el costum de sortir tots els matins a primera hora per no tornar fins a nit entrada; elles sabien que estava empleat en el Ministeri de la Justícia; sabien, també, que posseïa el títol d'advocat; i prou.

En la petita cambra, més aviat estreta, amoblada modestament, no hi havia res que hi revelés un estadant; hom hauria dit que a posta, amb una aplicació constant, ell havia resolt de sojornar-hi com a foraster, com en una habitació d'hotel. Havia ben endreçat la seva roba interior en la calaixera, havia penjat alguns vestits en l'armari; però fora d'això, per les parets, en els altres mobles, no hi havia res, ni una capsa, ni un llibre, ni un retrat: mai no res damunt la taula, un sobre estripat o algun diari desplegat; mai damunt les cadires el més petit objecte oblidat, un coll, una corbata, per indicar que ell en aquesta cambra es trobava, es sentia a casa seva.

Les Bianchi, mare i filla, temien que no faria gaire estada amb elles. Els havia costat molt de llogar aquesta cambreta. Sovint havia estat visitada, ningú no se'n abellia. Val a dir, no era ni gaire còmoda ni alegre, amb la seva única finestra que donava a un carreró estret que no passava, que no li donava ni aire ni llum, semblava aixafada per la casa d'enfront, que feia pantalla.

Mare i filla haurien volgut compensar aquest llogador, que tant s'havia fet desitjar, amb filigranes i atencions; n'havien imaginat i preparat algunes, durant

el temps que esperaven que algú els la llogués: «Li farem ací... li direm allà...» i això i allò; sobretot Clotildina, la noia havia combinat mil encisadores graciositats, mil encisadores «cortesies», com deia la mare; ah! i absolutament sense ridícules, sense segones intencions, sense ésser importuna ni enutjosa.

Debades: *Ell no es deixava veure mai.*

Potser, si elles haguessin sabut, haurien comprès ben aviat que llurs temences no tenien fonament. Aquesta habitacioneta trista, ombrívola, aixafada per la casa d'enfront, s'avenia amb l'humor del seu estadant.

Pel carrer, Tulli Buti anava sempre sol, àdhuc sense els dos companys dels més ferotges solitaris: el cigar i el gos. Les mans a les butxaques del seu sobretot, el cap a les espatlles, cella arrugat, barret enfonsat fins al nas, semblava de dur contra la vida la més negra de les rancúnies.

Al despatx, no canviava mai ni un mot amb cap dels seus col·legues, els quals no s'havien decidit encara sobre si l'epítet que li esqueia millor era el de mussol o el d'ós.

Ningú no l'havia vist mai entrar de nit a algun cafè; molts, en canvi, l'havien vist fugir dels carrers més animats, més il·luminats, per perdre's en l'ombra de llargs carrers solitaris dels barris llunyans, apartant-se cada vegada de les parets per esbiaixar el cercle de llum que projecten els fanals damunt les voreres.

Ni un gest involuntari, ni la més petita contracció dels trets de sa cara, ni un moviment dels seus ulls o dels seus llavis per descobrir mai els pensaments que semblaven absorbir-lo, la negra dolor en què ell semblava recloure's. Però aquesta secreta dolor, els tristos pensaments que gitaven sota el seu front, estaven impresos damunt tota la seva fesomia. La de-

vastació d'aquesta ànima es llegia clarament en l'angoixosa fixesa dels seus ulls clars i aguts, en la palhidesa del rostre emmagrit, en el descoloriment precoç de l'espessa barba inculta.

Tulli Buti mai no escrivia, ni mai no rebia lletres: no llegia res de diaris; passés

Pel carrer, Tullí Buti anava sempre sol... (Pàg. 373).

el que passés pel carrer, que atragués la curiositat de la multitud, ell mai no s'aturava ni mai no es girava per saber què; i si de vegades la pluja el sobtava, ell seguia caminant amb el mateix pas, com si no.

Hom no sabia què dintre podia fer aquell home a la vida. Tal vegada ni ell mateix no ho sabia. Anava tirant... Potser no sospitava ni que hom la pogués anar tirant d'una altra manera, ni que vivint d'una altra manera, hom pogués ressentir-se menys del pes de l'enúig i de la tristesa.

No havia tingut infantesa; no havia estat jove, no, mai. Les escenes salvatges que havia presenciat a casa seva d'ençà de la més tendra edat, provocades per la brutalitat i la tirania ferotge de son pare, havien assecat en ell tot els gèrmens de la vida.

Després de la mort de la mare, morta, quan encara era jove, per les cruels servícies de son marit, la família s'havia desbandat: una de les seves germanes s'havia fet monja, son germà se n'havia anat a Amèrica, ell mateix havia abandonat casa, havia vagabundejat; a costa d'esforços increïbles, havia pogut arribar a enlairar-se fins a la seva situació.

Ara, ja no sofria. Semblava sofrir: en

realitat el mateix sentit de la dolor s'era atrofiat en ell. Semblava absorbit sempre en pensaments turmentosos; però no, tampoc ja no pensava. El seu esperit havia romàs com a perdut en una mena d'obscur esglai, del qual sols s'adonava, i encara ben just, per una mica d'agror a la gorja. Quan al vespre circulava pels carrers solitaris, comptava els llums, i prou; o bé es mirava la seva ombra; o bé escoltava el brúit dels seus passos; de vegades es parava davant els jardins de les torres i contemplava els xiprers palplantats i ombrívols com ell, més nocturns que la mateixa nit.

Aquell diumenge, las de la seva llarga passejada per la via Apia, es decidí, contra son costum, a tornar a casa. Era encara massa aviat per anar a sopar. Mes volia esperar en la seva cambra que el dia acabés de morir i que arribés l'hora de menjar.

Per les Bianchi, mare i filla, això fou una sorpresa deliciosament agradable. Oh! Clotildina se'n fregava les mans! Quina de les petites atencions que es tenien combinades i preparades, quina de les graciositats i de les «cortesies» que elles es sabien li anaven a fer d'antuvi? Conciliàbul entre la mare i la filla; de sobte Clotildina fa un cop de peu, es pega al front. Oh! Déu meu! I el llum, el llum! La primera cosa era portar-li un llum, el bo, aquell reservat per casos expressos, de porcellana amb roselles i un globus esmerilat. El va encendre i anà a trucar discretament la porta de l'hoste. Clotildina tremolava talment d'emoció, que el globus oscil·lava, topant contra el vidre que riscava de fumejar-se.

—Permis?... El llum...

—No; gràcies—respongué Buti de dins;—surto de seguida.

L'envellida noia féu un petit gest, baixant els ulls, com si Buti l'hagués pogut veure, i va insistir:

—Es que ja el duc a punt... Perquè no s'estigui a les fosques.

Buti repetí secament:

—No... gràcies.

Buti estava assegut en el petit canapé darrera la taula, i obria de bat a bat els seus ulls dilatats en l'ombra que s'espessia poc a poc en la cambra, en tant als

finestrans agonitzava, bo i trista, la suprema llum crepuscular.

Quant de temps estigué així, inert, els ulls esbatanats, sense esma, sense recordar-se de les fosques que ja l'havien sebol·lit?

De sobte es féu llum...

Estupefacte, passejà la mirada al seu voltant. Sí, la seva cambra s'era aclarida improvisadament; s'era aclarida amb una llum quieta, dolça com un alè misteriós. Què hi havia? Què passava?

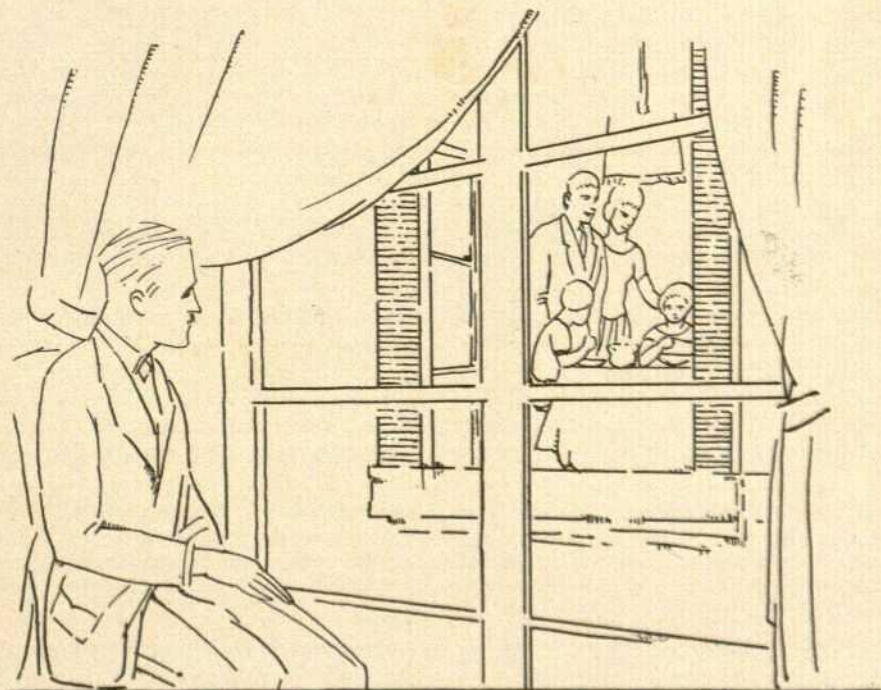
Ah, ja... Llum al davant. Una làmpara encesa ara mateix a la casa del davant: l'hàlit d'una vida estranya, que penetrava per dissipar les tenebres, el buit, el desert de la seva existència...

Estigué una bona estona contemplant aquesta claror com una cosa miraculosa; i una intensa angoixa li nuà la gorja quan veié amb quina suavitat es posava damunt el seu llit, per la paret, i després també damunt les seves mans pàl·lides deixades anar sobre la taula. Veu's aquí que d'aquesta angoixa sorgí el record de la llar destruïda, de la seva infantesa oprimida, de la seva mare; talment li sembla com si la llum d'una alba, d'una alba

llunyana, esclatés en la nit de la seva ànima.

S'aixecà, s'atansà a la finestra, i furtivament, darrera els finestrans, mirà cap allí, a la casa del davant, la finestra d'on venia la llum.

Veíé una petita família reunida al voltant de la taula de menjar: tres fills, el pare ja assegut; la mare encara dreta, els servia, i procurava — ell podia comprendre-ho pels gestos — d'apaivagar la impaciència dels dos més grans, que brandaven llur cullera i es removien en llur cadira. El més petit estirava el coll, girava i tornava a girar el seu cap ros: evidentment, havien estret massa fort el nus del seu tovalló: de tota manera si la mare s'hagués afanyat a donar-li la sopa, ja no sentiria la nosa del nus massa apretat. I, en efecte, vegeu: oh! amb quina gana es posava a menjar! tota la cullera desapareixia a dins de la seva boca... I el pare, mig esvaït entre la fumada que sortia del seu plat, reia. Ara la mare també s'asseia, allí, just al davant... Tulli Buti féu acte instintiu de recular: asseient-se, ella havia aixecat els ulls vers

Estigué una bona estona contemplant aquesta claror com una cosa miraculosa ..

la finestra; però Buti reflexiona que, protegit per l'obscuritat, no podia ésser vist: romangué doncs, allí, presenciant el sopar d'aquesta petita família, i sense recordar-se del seu per a res.

D'aquest dia ençà, tots els vespres, sortint del despatx, en compte d'emprendre les seves llargues passejades solitàries, prengué el camí de casa; cada vespre, esperava que entre les foscors de la seva cambra la llum de davant desvetllés dolçament una llusor d'alba; i allí s'estava, darrera els vidres, com un mendicant, saborejant amb una angoixa infinita aquesta dolça i preda intimitat, aquest benestar familiar de què gaudién els altres, de què havia gaudit ell també, molt petit, algunes rares vetlles, quan sa mare... la mare d'ell... com aquesta... I plorava.

Sí. Fou el miracle acomplert per la llum de l'altra casa. L'esglai obscur, en què la seva ànima s'era perduda en el córrer de tan llargs anys, s'esvai en aquesta quieta claredat.

Mentrestant, però, Tulli Buti no pensava en les estranyes suposicions que les seves estades en les fosques feien nàixer en la propietària i sa filla.

Per dues vegades Clotildina li havia tornat a oferir el llum; debades. Al menys, si hagués encès la seva espelma! Però no, ni així.

Què és que no es trobava bé? Clotildina havia gosat preguntar-li-ho amb una veu tendra, a través de la porta, la segona vegada que havia acorregut amb el llum. Ell li havia respost:

—No, estic molt bé així.

A la fi de la fi... Tanmateix, Déu del cel, res tan excusable... pel forat del pany, Clotildina va espiar, i, amb gran estranyesa, veié — ella també ho veié — en la cambreta de Buti la claror difosa per la llum de l'altra casa, del pis dels Masci justament; i ell, — ella l'havia vist, — dret darrera els vidres de la finestra, atrafegat a mirar cap allí, a casa dels Masci.

Aleshores Clotildina, tota corgirada, havia cotregut a anunciar a la mare el gran descobriment.

—Està enamorat de Margarida! de Margarida Masci! enamorat!

Uns dies després, estant Tulli Buti a

l'aguait, veié amb sorpresa, a la sala, allí davant, on la família es trobava com de costum a punt de sopar — sinó que aquell vespre el pare estava absent—veié entrar la seva bona vella de propietària amb sa filla, acollides com amigues de temps. A un moment donat, Tulli Buti d'un bot es retira de la finestra, tot torbat, panteixant.

La mare i els tres fills havien aixecat els ulls alhora, i havien mirat cap a la seva finestra. Sense dubte, les dues dones s'havien posat a parlar d'ell.

I aleshores, què? Aleshores potser tot s'acabaria allí. L'endemà vespre, la mare, o el marit, sabent que ell s'estava misteriosament sense llum en la cambra de davant, tancarien els finestrons; així havia d'ésser, doncs, que a partir de l'endemà no li arribaria més aquesta llum de què vivia, aquesta llum que era la seva innocent voluptat, el seu conhort...

Però no fou així.

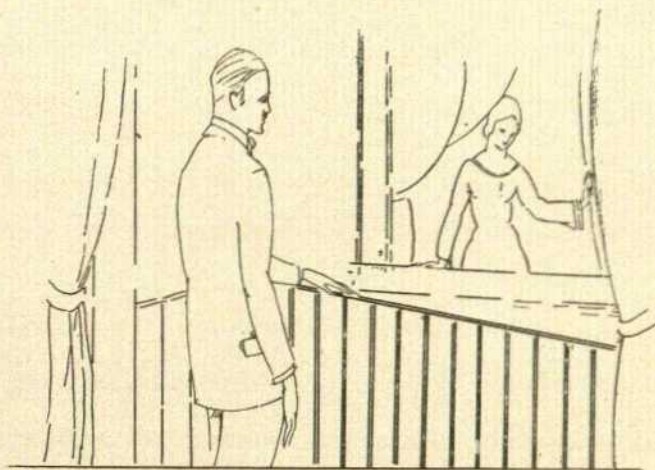
El mateix vespre, quan la llum del fons fou estingida, i Buti, submergit en les fosques, — després d'haver esperat encara una mica de temps que la petita família se n'hagués anat a acotxar, — anà a obrir, amb precaució, la finestra, per renovar l'aire, veié la finestra del davant igualment oberta i poc després (en l'ombra, en tingué una esgarripança, com una mena de terror) veié aparèixer a la finestra la dona, encuriosida, tal volta, per ço que havien dit d'ell les Bianchi, mare i filla.

Els dos edificis, que obrien els uns enfront dels altres els ulls de llurs finestres a tan poca distància, com que eren tan alts, no deixaven percebre ni una llenca clara de cel, ni una faixa obscura de terra, del carreró tancat al capdamunt per una reixa; no deixaven mai penetrar un raig de sol ni un raig de lluna.

Ella no podia estar allí més que per ell, doncs; i a bon segur perquè s'era apercebuda que ell s'estava també recolzat a sa finestra, dins la fosca.

Dins de la fosca podien a penes endevinar-se. Però ell, temps ha que sabia que ella era bonica; coneixia ja totes les gràcies dels seus gestos, les llusors dels seus ulls negres, els somriures dels seus llavis vermells.

Aquesta primera vegada, però, per la

...velé aparèixer a la finestra la dona... (Pàg. 376)

sorpresa que el trastornava i li tallava la respiració amb un extremiment d'inquietud quasi insostenible, Buti més aviat experimentà un sentiment de pena que altra cosa; hagué de fer un esforç violent sobre si mateix per no tornar-se'n a dintre, per esperar que ella es retirés primer.

El somni de pau, d'amor, d'intimitat dolça, preada, que ell havia bastit a l'entorn d'aquesta petita família, del qual, per reflexe, ell i tot havia fruit, el somni s'enderrocava, puix que en l'ombra, aquesta dona, furtiva, es recolzava a la finestra per un desconegut... Però aquest desconegut, no era per ventura ell mateix? Abans de tornar a dintre, abans de tancar la finestra, ella murmurà:

—Bona nit!

¿Què devien haver fantasiejat, doncs, respecte d'ell, les dues altres dones, per desvetllar i inflamar de tal manera la curiositat d'aquesta? Quina estranya i puixant atracció havia exercit damunt d'ella el misteri de la seva vida reciosa, puix que, d'ençà de la primera vegada, deixant els seus petits, havia vingut vers ell, com per a fer-li una mica de companyia.

Sí, l'un davant de l'altre, per bé que ambdós haguessin evitat de mirar-se i haguessin simulat d'ésser a la finestra sense cap intenció precisa, ambdós, ambdós — ell n'estava segur — havien vibrat amb una mateixa frisança d'espera, d'espera de l'inconegut, tan a prop l'un de l'altre,

enfellonits per aquest sortilegi que havia actuat en l'ombra. Quan, molt tard, ell tancà sa finestra, tingué la certesa que l'endemà, un cop apagat el llum, ella tornaria a finestrejar, per ell. Així fou.

D'ençà d'aquell dia, Tulli Buti ja no esperà en la seva cambreta la llum de la casa del davant; al contrari esperava amb impaciència que aquesta llum s'apagués.

La passió de l'amor, que ell ignorava, es llançà voraç, sense pietat, en el cor d'aquest home tant de temps retingut al marge de la vida; la passió es féu mestressa d'aquesta dona, la desarrrela, l'emmena com en un remolí.

El mateix dia que Buti deixà la cambra de les Bianchi, esclatà com una bomba la nova que la dama del tercer pis de la casa del davant, la senyora Masci, havia abandonat el seu marit i els seus tres fills.

La cambreta que, durant quatre mesos aproximadament, havia llogat Buti, romangué buida; i durant llargues setmanes estigué apagada l'habitació del davant, on la petita família, cada nit, es reunia per sopar.

Després la llum reaparegué damunt la taula trista, al volt de la qual el pare, aclaparat per la seva dissort, esguardava els rostres consternats dels tres menuts, que no gosaven girar els ulls vers la porta, per on la mare entrava cada nit amb la sopera que fumejava.

Aquesta llum, reapareguda damunt la taula trista, començà, aleshores, de bell

Ell es llançà per sostenir-la, i ambdós romangueren allí...

nou a il·luminar dolçament la cambreta del davant, la cambra deserta.

Degueren recordar-se'n Tulli Buti i la seva amada, després d'alguns mesos de llur cruel folia!

Un vespre, les Bianchi, esglaiades, veieren aparèixer, fora de si, tot convuls, llur estrany hoste. Què volia? L'habitació, si és que encara no estava llogada! No, no pas per ell, no pas per estar-s'hi! Per venir-hi una hora solament, alguns minuts al menys, cada vespre, d'amagat! Ah! per pietat, per pietat per aquesta pobra mare qui de lluny, sense ésser vista, volia tornar a veure els seus fills! Serien preses totes les precaucions, es disfressarien si calia; aprofitarien, cada vespre, un moment que l'escala estés deserta; pagarien el doble, el triple de lloguer per aquests minuts...!

No, les Bianchi no volgueren consentir; només, fins al dia que la cambra fóra llogada, permeteren que de tant en tant...

ah! però a condició, per exemple, que ningú no ho sabés... de tant en tant.

L'endemà, com a dos lladres, vingueren ells... Penetraren afanyosament en l'obscuritat de la cambreta, i esperaren que la làmpara del davant escampés encara sa llum d'alba.

De lluny, talment, aquesta llum devia fer-los viure.

Heu-se'l aquí, en fi!

A la primeria, però, Tulli Buti no pogué sostenir-ne la vista. Què glaçada li semblava ara, què desconfiada, què dolenta, què espectral! Ella, al contrari, àvida, amb un singloteig que li feia una mena de ranera d'agonia a la gorja, se'n refrigerà; es va precipitar a la finestra, apretant amb força el seu mocador als llavis. Sos fills... sos fills... sos fills... allí... mireu-los... a taula, sense saber...

Ell es llançà per sostenir-la, i ambdós romangueren allí, enllaçats, clavats, sotjant.

L. BERTRAN I PIJOAN, trad.

Tres poemes en prosa de Joana Ibarbourou

El nom d'aquesta poetessa sudamericana no és gens conegut a Catalunya. Tampoc ho és Espanya endins, on, fet i fet, hauria de representar una de les primeres valors literàries. Efectivament, no hi ha cap poeta espanyol contemporani que iguali en intensitat la seva inspiració. Joana Ibarbourou, repeteix el fenòmen de desplaçament del ceptre poètic que representà el nicaraguenc Rubén Darío.

EL BASSAL

AQUESTA tarda ha plogut i davant de casa, en l'empe-drat ple de clots, s'ha format un toll. Sembla un tros de mirall llençat al mig del carrer. En fer-se fosc, el temps asserenat de bell nou, uns pardals que tenen els seus níus ací davant en el clos de les didaleres blaves, han vingut a beure-hi. Després, un ca vagabund, flac i pelut, s'ha acostat a apagar la seva set en el bassal. Ara, en reflexar un tros de cel, s'ha omplert d'estrelles. I demà, a punta de dia, s'irisarà amb totes les colors de l'aurora.

Però després, quan passin cap al mercat els carros de verdura i de fruita, més d'una feixuga pota de mul, esquinçarà la seva aigua serena. I el sol, més tard, el xucclarà, gota a gota, fins que el bassal torni a restar sec, amb un buit aspecte d'esquelet.

El bassal llavors se n'haurà anat als núvols, com diuen que les ànimes dels bons se'n van al cel, després d'haver viscut la seva vida com fa l'home noble i somniador: apagant bondadosament la set dels dolços ocells i dels gossos sens amo; reflectint estels; sentint en les seves entranyes vives la dura petülla dels muls que passen.

O, el que és el mateix: estimant, somniant, patint.

ENGÚNIA

LA tarda és d'or. Pel rectangle del balcó obert, els meus ulls són posseïdors d'un meravellós rectangle de primavera. El cel no pot ésser d'un blau més net. La terra no pot tenir un aspecte més alegre. Fins el misantròpic veí d'ací davant ha obert la seva finestra, la qual, tancada sempre, té en la seva casa l'aire d'una arruga constant en una cara antipàtica i seriosa. Orenetes, vailets, un flequer amb la panera plena de pa esponjós, un home amb un cistell de préssecs madurs... ¡Ah, mes de gener!... En l'església de la placeta un sagristà xiroi fa un toc d'oració precipitat. Els meus ulls s'omplen, successivament, de groc, de blau, d'iris. Tores les colors passen pel rectangle del meu balcó. Tot de cop, entre l'or fluid, es marca, lenta, una taca negra. És una velleta que va, potser, a l'església. I aqueixa pobra vella s'ha quedat clavada amb insistència en la meva retina. En passar, m'ha mirat. I, sobtadament, ha semblat que una paròdia de la lletania dels trapencs hagués sonat a les meves oïdes:

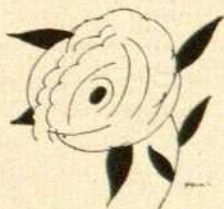
— Germana, hem d'envellir!

I una engúnia pregonia m'ha estret bruscament el cor. ¿Jo també he d'esdevenir algun dia com aquesta velleta trista, de galtes pansides? ¿El sumptuós marfil del meu cos bru també haurà de trencar-se en sinuosos replecs? ¿El meu anhel vagabund de selves i de prats i el sonor cascabell de la meua lliure alegria, es transformaran amb els anys en aquesta mateixa engúnia quieta? ¿Podré viure sense l'orgull d'ésser forta, jove i cobejada? Un estremiment de fred, malgrat la tarda tèbia, em corre per tot el cos. ¡O Déu meu, perquè no hauria d'ésser veritat la llegenda de la font de Juvenci! En aquest moment acabo de comprendre la pietat de la mort.

EL CLOS BLAU

DAVANT de casa hi ha un clos atapeït de plantes enfila-disses. I, cada matí, en fer-se clar, apareix tot blau, com si un tros de cel, a la nit, s'hagués esmicolat damunt seu. Ben dejorn, tot just em llevo, corro a obrir la finestra de la meva cambra per mirar el bell clos blau. Deu amagar molts de nius, perquè són molts els pardals que hi entren, en surten i s'agiten xisclant dins el verd laberinte dels seus tanys. A vegades, els nens del barri arranquen grapats de les seves belles flors, i se les posen a les gorres greixoses; és com si duguessin plomalls de cel damunt el cap brut. Però les llencen de seguida. Ahir vaig veure el vaquer que, en passar, va donar una fuetada al clos, i la vorera esdevingué coberta de didaleres trossejades. Vaig sentir una indignació profunda davant d'aquell acte d'estúpida malesa. Crec que, només de mirar aquest clos, ja tinc un motiu diari d'alegria. No sé per què, m'asserena veure'l tan ple de viva i sana bellesa. Crec que em dona una constant lliçó d'optimisme, florint sense mesura, cobrint-se, cada matí, amb llurs didaleres blaves, malgrat l'avidesa inconstant dels vaillets del barri i de la crueltat poca-solta del vaquer que, en passar, el futeja.

Trad. de GRÀCIA BASSA DE LLORENÇ

LES LLETRES DE NURI

Barcelona, 25 abril 1924

HE

AS cregut que exagerava? No, Elvira, no. La meua inclinació a cercar el costat còmic de les coses no té la culpa que la primera carta que t'he escrit des de Barcelona faci riure. Tinc l'esperança que no trigaràs gaire a venir-hi, i aleshores podràs comprovar l'escrupulosa veracitat de les meves descripcions.

I és que ni tu ni jo ens hem fet idea del que representa una llarga expatriació a unes edats com les nostres. Jo tot just m'en començo a adonar. Fixa-t'hi bé: quan varen dur-me al Pensionat de Lausanne tenia 12 anys. En tinc 18. En tot aquest temps no he passat a Catalunya un sol dia; el papà em venia a veure dos o tres cops a l'any i a l'estiu se m'enduïa a fer una estada d'un mes a la Bourboule o a Evian. Jo prou li deïa al papà de portar-me a passar almenys uns dies a casa nostra. Mai no em va voler complaure; em deïa que de temps de restar a Barcelona m'en sobraria. He arribat a sospitar — Déu me perdoni — que volia retardar tan com fos possible la meua presència a casa per algun motiu *pas très chic*. No puc dir encara si m'he equivocat. Potser algun dia rependré aquest

tema, tot i que no escau gaire a una noia que acaba de sortir del Pensionat; ¿què hi farem? No em vull fer més inno cent del que sóc realment, ni més maliciosa tampoc.

—*Du naturel, madeimoselles, du naturel* — com deïa M. Favre quan resseguia els nostres assaigs de composició.

I prou divagacions. He passat la meua primera Setmana Santa a Barcelona, després de sis anys d'absència. Ha estat una sorpresa contínua. No pots pas imaginar l'aspecte de desolació i de tristesa que pren la ciutat des del migdia de dijous al de divendres. La circulació cessa gairebé en absolut. A les esglésies fan el que en diuen «monuments» que són... Però, potser no cal recordar-t'ho. Jo no puc dir que no ho recordés; si m'haguessin demanat com era la Setmana Santa a Barcelona, n'hauria fet una descripció ben aproximada; tanmateix, la meua sorpresa ha estat enorme.

A Lausanne, Déu meu, passava tant imperceptiblement la Setmana Santa. Per contra, Pasqua era una gran festa; tothom es felicitava i es feia presents. Vaig a comunicar-te una observació que de primer antuvi m'ha enorgullit una mica. Crec que a la nostra terra s'entristeixen molt

de la mort de Nostre Senyor i, en acabat, no s'alegren prou de la seva resurrecció, mentre que a Suïssa i a França més aviat cauen en el pecat contrari.

He parlat d'això amb el papà i m'ha dit que probablement la meua observació era justa, però he comprès que no s'interessa gaire per aquesta mena de comparances. La tia Eulàlia (la persona més intel·ligent de la família, diguem-ho entre parèntesis) ens escoltava en silenci. Quan hem restat soles ha reprès el tema i m'ha dit que ella creia que era més conforme amb el tarannà íntim de la nostra raça d'exagerar les alegries que de trobar una voluptat en l'exageració de les tristeses. La nostra Setmana Santa, sens dubte, s'ha desfigurat sota les influències castellana i andalusa.

Crec que la tia Eulàlia té raó. ¡Si veiesis quin efecte tan desastrós m'ha fet l'eixam de dames amb mantellina que seguien els monuments la tarda del dijous! Jo no me l'he pas posada, tot i que la Rosa, la minyona vella, saps? me n'ha presentat una d'esplèndida que havia estat de la

pobra mamà. No, no. Em semblaria que em disfresso i, fet i fet, el dijous Sant no és la data més a propòsit per a disfressar-se.

Ah, perquè vull dir-te que les senyores de Barcelona no es limiten a portar la mantellina d'una manera modesta i sense pretensions; volent o sense voler totes imiten la Raquel Meller en «El Relicario».

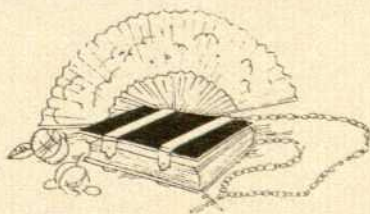
A mi deixeu-me amb el meu petit capell negre. El papà dirà que sóc una noia estrangeritzada, però jo vaig més tranquil·la i, comptat i debatut, obeeixo millor que les altres la veritable tradició catalana.

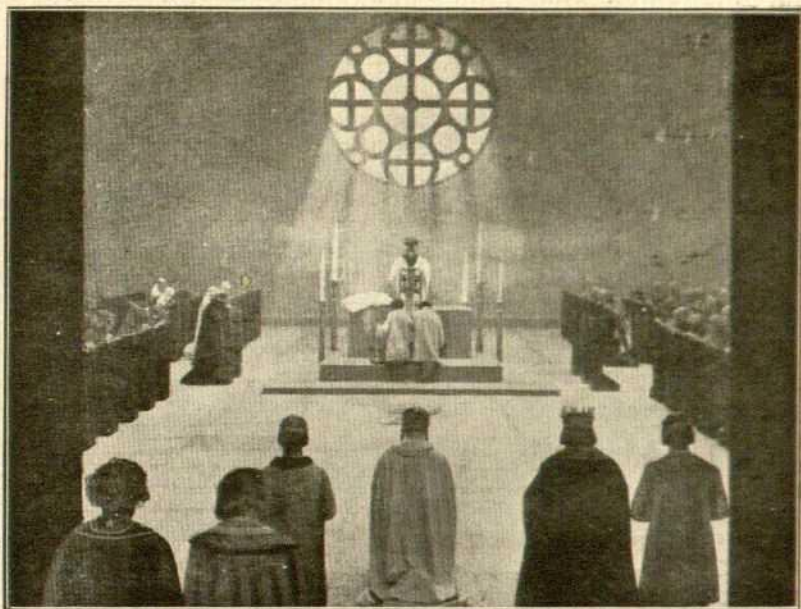
Uf! Vuit planes d'escriptura. Cal acabar. Sobretot d'ençà que m'he enfilat a parlar de coses greus i rellicoses.

No t'escric tan sovint com demanes, però quan m'hi poso, ja ho veus, sóc comunicativa. No oblidis de dir-me com te va a Lausanne, que fan Suzy Harrow i Helen Rogger; ¿no s'han embarcat encara cap Amèrica?

—Adéu. Una abraçada interminable de

NURI

La missa matinal en el castell

“Els Nibelungs”

Escenes del gran film d'art alemany

SUARA acaba d'estrenar-se a Berlín la gran pel·lícula alemanya *Els Nibelungs*.

L'autor del manuscrit d'aquest film, Thea von Harbou, i el director d'escena, Fritz Lang, han escrit a propòsit d'aquesta obra sengles articles, glossant, el primer, algunes interessants idees i criteris sobre el film i les epopeies, i el segon, oferint un estudi tècnic sobre la construcció d'*Els Nibelungs* i l'importància del treball col·lectiu dels actors i fins de les comparses que intervenen en la confecció d'una pel·lícula.

Malgrat sigui aventurat avançar cap judici sobre una obra que tot just coneixem

per referències, es pot donar, però, com a cosa certa que *Els Nibelungs* és un film dels que fan època i dels que s'allunyen bon tros de la vulgaritat i de l'afaisona-ment barroer o descuidat de la gran majoria de les pel·lícules que cada dia passen per la pantalla.

Realment hom diria que el film cerca els obstacles. *Els Nibelungs* n'ofereix molts i molt importants, i tots han sigut mestriolament vençuts.

Tasca tan difícil va considerar-se el filmar aquesta pel·lícula, que els propòsits de l'empresa foren acollits de primer an- tuvi amb comentaris irònics.

Però es veu que Fritz Lang és home de

vàlua i de grans coneixements tècnics, i aquell entrebanc que tothom considerava infranquejable — el drac — el va resoldre amb l'ajuda dels inventors alemanys i de bons mecànics, de tan bella manera, que alguns dels més escèptics, en veure els

un gran respecte a l'idea i a l'obra de l'autor.

Argument d'un germanisme genuí, que, a més del caire patriòtic ofereix també el religiós, ha sigut interpretat pels millors actors que, compenetrats totalment amb

El ferrer ensenya a Siegfried (Paul Richter) el camí de Worms

resultats, digueren que sols mancava que aquella bèstia volés.

Una de les altres dificultats que es presentà a Fritz Lang fou la necessitat de crear gran quantitat de fonts i deus artificials d'aigua.

Amb això queda dit que l'empresa no ha escatimat res per tal de presentar *Els Nibelungs* amb tota propietat i justesa. Tots els detalls han sigut curiosament estudiats i s'ha servat en tota la producció

el desig de l'empresa, han posat en la seva col·laboració expertíssima un fervor i un entusiasme exemplars.

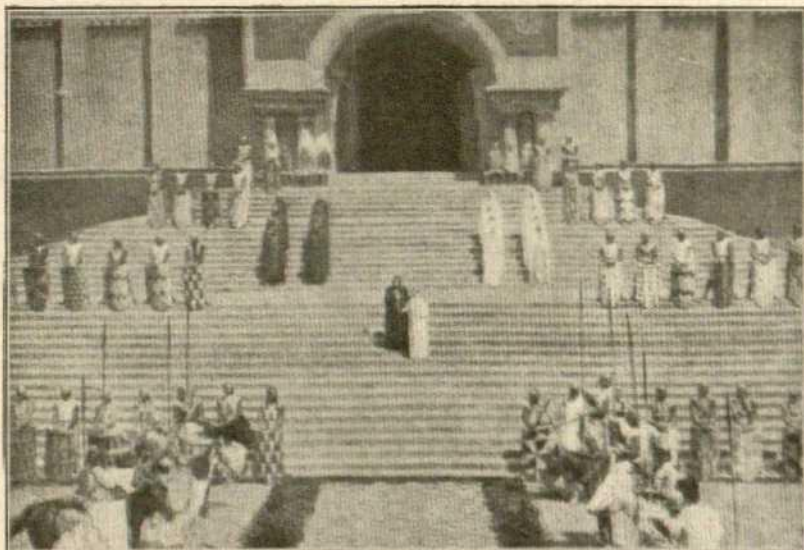
El vestuari, d'un estil noble i fort, fou establert pel pintor Paul Gerd Guderian.

Un dels orgulls de Fritz Lang — segons paraules d'ell mateix, — és que tot aquest film no es ressent per res de cap influència americana, ben al revés; és tot el contrari del que s'acostuma a estrafer en la terra de Los Angeles!

Siegfried banyant-se amb la sang del drac

"Els Nibelungs" en cinema

Kriemhilda i el rei Ute a l'escalinata de la catedral de Worms

Siegfried bevent en la seva font

"Els Nibelungs" en cinema

Brunhilda i Kriemhilda vetllant el cadàver de Siegfried

Els Nibelungs és cosa ben alemanya i en serva una absoluta fidelitat, no tan sols en els detalls històrics, sinó també en el de la construcció i estil dels edificis i fins i tot en els del paisatge.

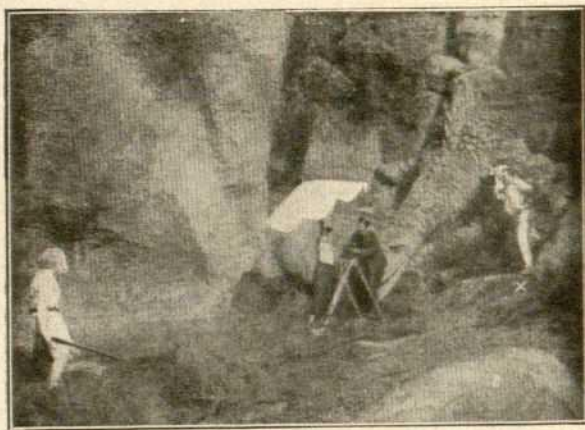
Com més amunt s'esmenta, Thea von Harbou i Fritz Lang han escrit sengles articles sobre *Els Nibelungs*, i la casa Decla Ufa ha fet també la seva propaganda, i revistes i diaris n'han reproduït interessants fotografies i notables reproduccions escèniques.

D'aquests articles i d'aquesta discreta propaganda n'hem extret els pocs detalls que deixem esmentats, que si no són més extensos es deu a que ni el senyor Fritz

ni el senyor von Harbou, diuen en llurs respectius articles gaires coses més que les que es relacionen en qüestions tècniques que han hagut de resoldre.

La coneixença que aquí es té de l'argument d'*Els Nibelungs* per les obres de Wagner — el qual sols extragué del gran poema alguns episodis i herois, component a sa manera, amb tals elements, les quatre jornades de la seva famosa Tetralogia, — fa creure que la projecció d'aquest film revestirà regular importància i interès tal com ho demostra l'atenció que la premsa gràfica d'arreu del món li ha dedicat.

G.

Preparant-se per a filmar la gran escena de la lluita i mort del drac, per Siegfried. — Fritz Lang (X), el famós director d'escena alemany

L'ART D'ÉSSER AVI

QUAN Victor Hugo va escriure el seu cèlebre «Art d'être grand père» probablement no preveia la feta que acompleteix sovint Mr. Charles Snyder, subintendent del parc zoològic de Búfalo.

Aquest senyor, mitjançant un ferre impregnat d'una composició que té la virtut de provocar nàusees a les serps, les fa expel·lir tot el verí que duen en llurs bosses i alhora les deixa estúpides i amansides.

L'operació és difícil i perillosa. Mr. Charles Snyder tanmateix les fa amb gust per què la seva néta — una noia com un sol — tingui unes joguines que no es solen trobar als magatzems de Búfalo ni als de Barcelona.

(Fots. Sánchez Català)

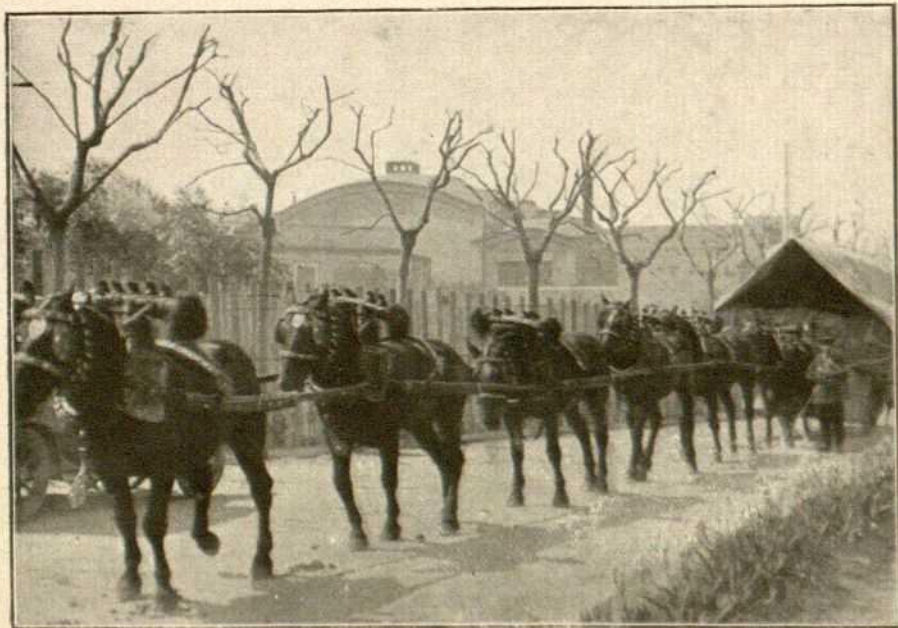
Una bella apoteosi de la tracció animal

Al'Hipòdrom ha tingut lloc una festa simpàtica i, des de cert punt de vista commovedora. Hom ha tractat de repartir premis entre els tirs de cavalls més formosos. Per davant del jurat desfilaren trons enganxats a cotxes de luxe, quintets arrocegant els *breacks* joiosos de les caceres i dels *pic-nics*, rècules de cinc i vuit mules estirant el carro clàssic de les nostres carreteres, *tilburis* lleugers amb un sol cavall de bella estampa. Una veritable apoteosi que ens va permetre un cop

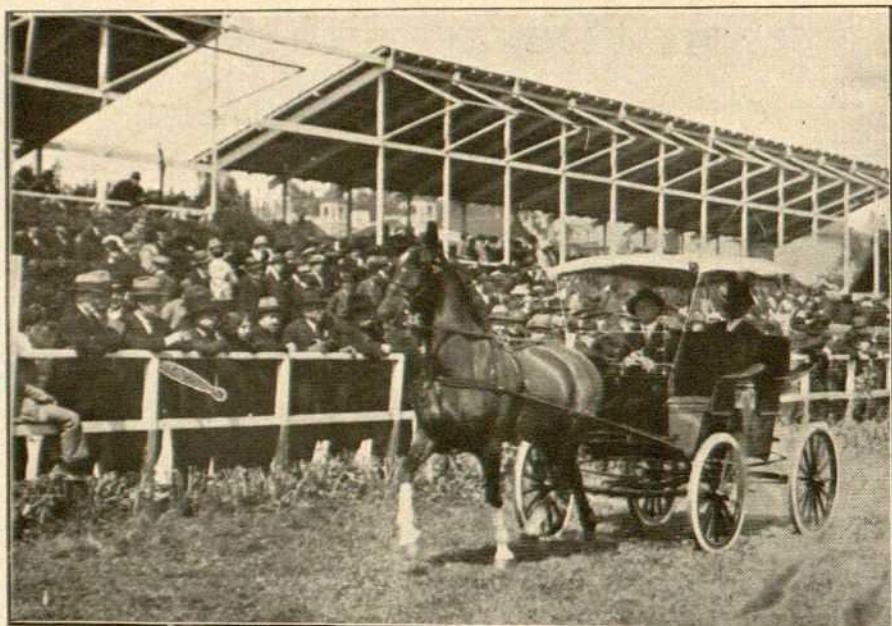
més d'apreciar la bellesa dels vells sistemes de locomoció.

Encara feia més bell l'espectacle, una idea que no podem bandejar de la nostra consciència; la idea, que aquell bé-de-Déu de bèsties magnífiques, arreades amb corretjam lluent, eren una cosa desueta, una mena de supervivència. Avui ja ens girem per veure passar una parella de cavalls de preu, com vint-i-cinc anys enrera ens giràvem per veure un automòbil «Panhard» o «Darracq». Aleshores era la novetat i la sorpresa

Un dels carros que assistí a la festa

(Fots. Sagarra)

Un «tilburi» amb un sol cavall, passant per davant del jurat

Un dels cotxes de luxe

(Fots. Sagarra)

Un dels breacks que hi prengueren part

(Fot. Sagarra)

el que ens encuriosia. Avui és l'anacronisme.

En els nostres carrers, l'automòbil ha vençut el vell vehicle de tracció animal. La victòria no trigarà gaire a ésser tan absoluta com a Nova York, on l'autoritat municipal ha acabat de con-

solidar-la amb les seves ordres restrictives per a la circulació de cotxes i carros.

És per això que l'altre dia a l'Hipòdrom, la desfilada tenia un commovedor aspecte de cavalcada històrica. Hom hi sentia la temptació de descobrir-se.

ELS LLIBRES⁽¹⁾

Darrerament la bibliografia catalana ha estat enriquida amb les composicions següents:

«L'Ermità Maurici», de J. Roig Raventós, novel·la interessantíssima i escrita en llenguatge vívid, tal com és de la personalitat del conegut escriptor. «Lletres del meu moli», d'A. Daudet, traducció de Lluís Bertran i Pijoan i Carles Soldevila, llibre amèssim, recomanable per tots conceptes, una de les millors produccions del gran escriptor francès, posat amb gran cura al català pels dos notables literats esmentats. «A l'ombra de Santa Maria del Mar», d'Alexandre Plana, recull de proses barcelonines, plàcides les unes, punyents les altres, escrites amb mà segura i destra. Aquestes tres publicacions són totes de la *Biblioteca Literària* d'EDITORIAL CATALANA.

«Sant Feliu de Guixols» i «Vilafranca del Penedès», fulles números 24 i 34 del Servei del Mapa Geològic de Catalunya (Publicacions de la Junta de Ciències Naturals de Barcelona); és una publicació d'alta vàlua i de mèrit indiscutible.

«Curs de Comptabilitat», d'En Ferran Boter (Publicacions de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana), llibre de gran utilitat per a les escoles i per a tots aquells que vulguin fer-se uns bons comptables i per

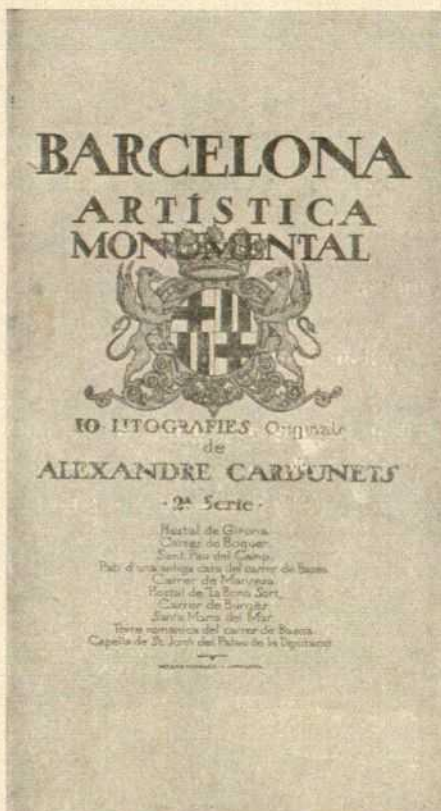
a tots els que vulguin posseir coneixements segurs en aquest important ram.

«Besllums», de J. Puig Pujades, el ferm escriptor empordanès que, de la ciutat de Figueres, irradia la seva influència d'home cult i d'escriptor, que tan belles aportacions ha dut a la nostra literatura. «Besllums» és un llibre fort i suggestiu (Publicacions Empordanès).

«Capella de la Mare de Déu del Roser i ses pintures en rajoles vidriades», de César Martinell, treball acurat i fet amb amor vers una de les moltes joies que estatja la rica ciutat de Valls.

«Barcelona Artística i Monumental», 10 litografies originals d'Alexandre Cardunets (2.ª Sèrie): els amants de la vella Barcelona, de la Barcelona tradicional i colorida, part de la qual ha ja desaparegut, no poden deixar d'embadalir-se en la contemplació d'aquests dibuixos bonics, atractius.

«Vida de Periodistes il·lustres», publicació de la Associació de la Prensà Diària de Barcelona, en la qual es ressenya i comenta la vida exemplar dels eminents escriptors catalans Pi i Margall, Mañé i Flaquer, Feliu i Codina, Duran i Bas, Ixart, Prat de la Riba i M. S. Oliver.

Portada de la interessant publicació del distingit artista N'Alexandre Cardunets

X.

(1) En aquesta secció es parlarà dels llibres que a juli de la Direcció s'ho mereixin, sempre que els autors o editors n'enviïn dos exemplars a la Redacció (Perlandina, 7, 9 i 11).

Cases que vos recomanem:

Demani's arreu
Fabricant:
J. López Llauder
Clarís, 102
BARCELONA

Joies a termini sense fiador,
des de 1 pta. setmanal
LA OCASIÓ
Tamarit, 156 (xamfrà Urgell). — Barcelona

Matrimonis sense fills
Consulta especial per a estudiar la infecunditat de les
senyores: Aragó, 277, principal, 1.^a

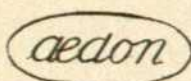
JACINT ÀVILA
Decoracions. — Armadures, estopa i guix
Passeig St. Joan, 75 — Tel. 306-S. P.

A. VECIANA OLIVÉ
Objectes d'art, granat fi amb montura or de llei, Eibar i Toledo
Fernando, 7 (davant Passatge Madoz)

Acadèmia COTS

Comerç, Idiomes, etc.
Archs, 10. — Telèfon 5041-A.

CICLOS MOTOS SPORTS **SANROMÀ** Balmes 62
Tel. 1445-A
Barcelona

Pianos, Autopianos
i Rotlles
Passeig de Gràcia, 62
BARCELONA

Mobles Americans
per a despatx
Salmeron, 75

Enbenaments Barrère, de París
per a la contenció i curació de les Hèrnies
Passeig de Gràcia, 30 (Sucursal
Farmàcia Dr. BARTOMEU, Plaça Universitat)

Emilia Tutusaus Parals
Professora en balls moderns
de saló: El·lçons no més per a
senyoretes: Urgell, 151 - Barcelona

Hules de totes classes

Plomers
Raspalls
Juguets i
Perfumeria

Agustí Castells

Portaferriça, 18
Telèfon 1983 A.
Barcelona

TOS,

Catarros, Bronquitis, Asma, Refredats, tos-ferina, Grippe, es curen prenent l'acreditat medicament

AIXAROP FIGRAN

De venda en farmàcies
i Centres d'específics

LABORATORI HIGIONE

Calàbria, 67 :: BARCELONA

ANÈMIA,

Clorosis, debilitat, inapetència, convalescència, i la pobresa de sang, es curen prenent el poderós tònic reconstituent

GOTES ROYEN

(sanguínees)

De venda en farmàcies
i Centres d'específics

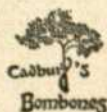
LABORATORI HIGIONE

Calàbria, 67 :: BARCELONA

CADBURY

Exquisits
Bombons

King George
Prince of Wales
Royal Windsor
Almonds "Jordan"

NI CÓLICOS NI NÁUSEAS, NI IRRITACIÓN

PURGÁNDOSE CON LAS
SALES DE MEDIANA DE ARAGON

SE TOMAN DISUELTAS EN UN
VASO DE AGUA TIBIA EN AYUNAS

Frasco de 10 a 12 purgas 3 Ptas
Cajita IDEAL para 1 o 2 purgas 0.50..

¿Sofreix vostè de l'estòmac?

Per a corregir ràpidament el seu malestar i obtenir que el seu estòmac funcioni normalment, vostè deu elevar el seu intestí gros i, consecutivament, son mateix estòmac. La millora és instantània, sense medicines i sense molèsties. Demani fullons de l'elevador «Théa», adjuntant segell de correu 0'35, a **INSTITUT ORTOPEDIC, Sabatè i Alemany, Canuda, 7, BARCELONA**

S. VERDAQUER
R. UNIVERSITAT, 9

Banyeres, Lavabos, Bidets, etc.

FLUJO BLANCO

**SALES TIMOLADAS
DE
MEDIANA DE ARAGÓN**

CURAN, PREVIENEN las ENFERMEDADES ESPECIALES de la MUJER.
VÉASE EL MODO DE EMPLEO EN EL PROSPECTO INCLUIDO EN CADA CAJA.

Pídanse capitas "SALUS" de MEDIANA de ARAGÓN
Cajita de 6 bolsitas Pla. 123 en Farmacias

Per a no ésser gras

és necessari evitar els principis. El fi o l'extrem ja el sabem: Greix excessiu i que es possessiona de llocs en que majors molèsties pugui ocasionar. La corba delatora es marca sempre en el baix ventre. Mantingui en tot moment la correcció del bust, per mitjà de nostra cintura elàstica **FLEXIS**, creada per **Institut Ortopèdic Sabaté**, Canuda, 7 — Barcelona

ESPLUGA DE
FRANCOLÍ

Gran Balneari

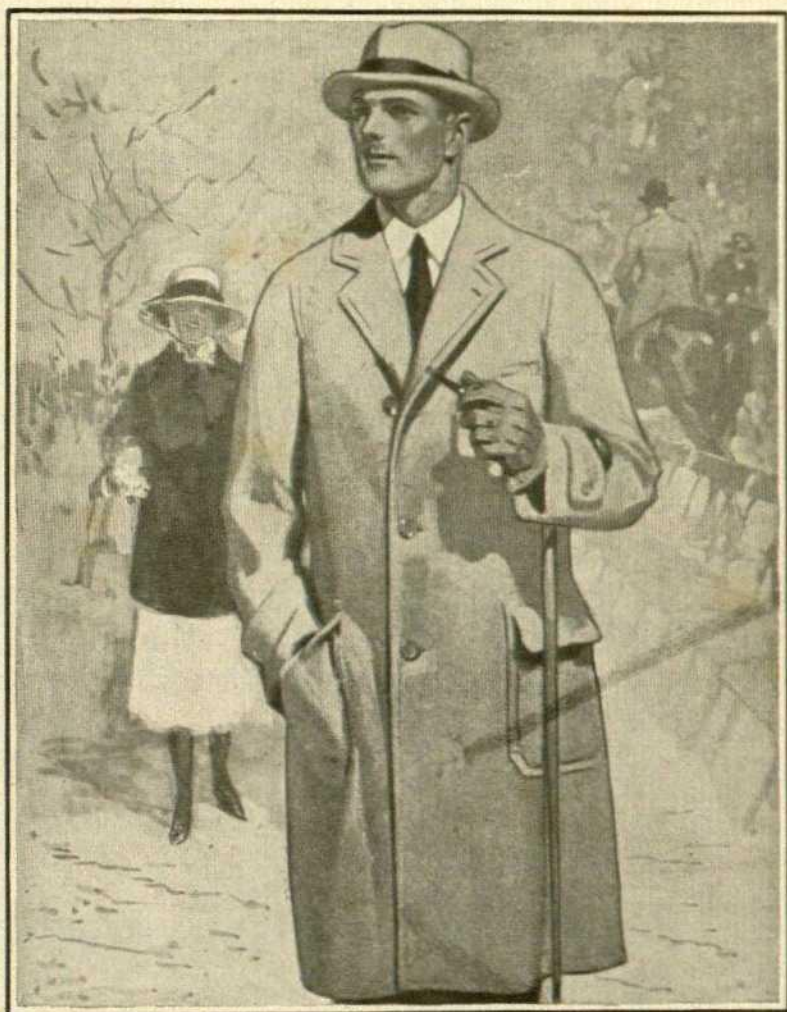
Tocant al Mo-
nestir de Poblet

PROPIETARI:
Dr. Salvador
Roca Ballber

CLIMA excel·lent de re-
pòs, a 600 m. sobre
el nivell del mar. Parcs
i boscos creuats per 50
kms. de carreteres. Es-
tació del ferrocarril de
Llyeda a Tarragona
Aigua regeneradora
Font del Ferro
37 xalets que es lloguen
per mesos i per tempora-
da, de 170 a 2500 pesse-
tes al mes
**Hotel Vi-
lla Engracia**

de primer ordre, pensió
restaurant, 15 pessetes.
Hostatge senzill i confort-
table a la MASIA DE
L'AIGUA Telèfon, elec-
tricitat, automòbils, jocs,
Misses i Rosari diaris a
l'església de l'Establiment.

Administració a Barce-
lona: Bruch, 114, princi-
pal - Telèfon G. 1339

P. MALLAFRÉ

SASTRE

RONDA SANT PERE 24 PRAL

¿Que ens diuen les ratlles de la mà?

En altre temps es pretenia llegir en
elles el pervenir. Avui, molt més que
aqueixes ratlles, ço que ens interessa i
sedueix és la suavitat, la blancor i la

fragància exquisides que el Sabó Heno
de Pravia comunica a les mans que l'usen.
És el predilecte de totes les persones de
bon gust.

Heno de Pravia

Es un sabó pur, sense barreges ni adul-
teracions de cap mena. El seu incon-
fundible perfum es manté tan intens al
final com al principi de la pastilla. Si
vosaltres compreu una capsula de tres pastilles,

observarà, en consumir la tercera,
que amb el temps ha millorat en duresa
i fragància. El veredict del públic és
unànim en reconèixer aquestes bones
qualitats.

1'50 pres. pastilla

Demaneu a les perfumeries i drogueries. - Perfumeria Gal. - Madrid

